

Pekka Kurki

Raamattu-aiheisen lasten kuvakirjan kuvitus

Opinnäytetyö

Kevät 2014

Liiketoiminnan ja kulttuurin yksikkö

Muotoilun koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketoiminta ja kulttuuri

Koulutusohjelma: Muotoilu

Suuntautumisvaihtoehto: Graafinen muotoilu

Tekijä: Pekka Kurki

Työn nimi: Raamattu-aiheisen lasten kuvakirjan kuvitus

Ohjaaja: Esa Savola ja Vuokko Takala-Schreib

Vuosi: 2014 Sivumäärä: 59 Liitteiden lukumäärä: 1

Tämän opinnäytetyön aiheena oli suunnitella kuvitus viisiosaisen Mestarin messissä -nimisen Raamattu-aiheisen lastenkirjasarjan yhteen osaan. Yritysyhteistyökumppanina opinnäytetyössä on Kustannus Oy Uusi Tie, joka kustantaa kirjasarjan. Opinnäytetyön suunnitteluongelmana oli analysoida Layers-lastenkirjaprojektissa vuonna 2012 suunnitellun sarjaan kuuluvan Yllättävät eväät -kirjan kuvitusta, määrittää sarjan kirjojen kuvitusta ohjaavat suunnitteluohjeet ja toteuttaa yhtenäinen kuvitus Ihmeellinen syntymä -kirjaan.

Yllättävät eväät -kirjan analyysissä tutkittiin teoria-aineiston avulla kirjan tekstin ja kuvan suhdetta, sommittelun keinoja ja liikkeen ilmaisemista kuvakirjoissa. Ihmeellinen syntymä -kirjan kuvitusprosessissa hyödynnettiin tehdyn ohjeiston lisäksi semioottista teoriaa kuvan tasoista. Tavoitteena oli luoda perusteltu kuvitus, jossa huomioidaan myös kirjan erikoisuutena olevat lisäsivut ja tarinan siirtäminen nykyaikaiseen ympäristöön.

Avainsanat: kuvitus, kuvakirjat, lastenkirjallisuus, kirjasarjat, Raamattu, sommittelu, suunnitteluohjeet

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Design

Specialisation: Graphic design

Author/s: Pekka Kurki

Title of thesis: The illustration of Bible-themed children's picture book

Supervisor(s): Esa Savola and Vuokko Takala-Schreib

Year: 2014 Number of pages: 59 Number of appendices: 1

The aim of the thesis was to illustrate a children's picture book, which is part of a five-volume Bible-themed book series called Mestarin messissä. The cooperation partner during the thesis was publishing company Kustannus Oy Uusi Tie that also will publish the book series.

My design task was to analyze the illustration of the first volume of the book series and to define an illustration manual for the following volumes. As for the manual, I created the illustration for book called Ihmeellinen syntymä.

In the analysis, I studied theoretical literature covering among other things interaction between text and image, effective composition, and movement in picture books. In the illustration process, I applied the semiotic theory of three layers in pictures.

Keywords: illustration, picture books, children's literature, book series, the Bible, composition, design manual

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
Käytetyt termit ja lyhenteet	7
1 JOHDANTO	8
2 YRITYSYHTEISTYÖKUMPPANI	9
2.1 Kustannus Oy Uusi Tie	9
2.2 Suunnitteluongelma	9
3 SEMIOTIIKKA JA KUVAN TASOT	11
3.1 Semiotiikan käsitteitä	11
3.2 Kuvan tasot	12
4 YLLÄTTÄVÄT EVÄÄT -KIRJA.....	14
4.1 Idea ja tarina	14
4.2 Formaatti ja käyttötavat.....	15
4.3 Kuvakirjan tehtävät.....	18
4.4 Kuvan ja tekstin suhde	19
4.5 Sommittelu	23
4.5.1 Sommittelun määritelmä	23
4.5.2 Kuvakenttä	23
4.5.3 Sommittelukaavat ja sijoittelu.....	25
4.5.4 Jännite	28
4.5.5 Värisommittelu	30
4.5.6 Liike ja aika	31
4.6 Ohjeistus	34
5 YLLÄTTÄVÄ SYNTYMÄ -KIRJAN KUVITUSPROSESSI	36
5.1 Tarinan kirjoittaminen.....	36
5.2 Keskeisten hahmojen suunnittelu.....	36
5.3 Pikkukuvat ja luonnostelu.....	39

5.4	Originaalien kuvitus.....	40
5.4.1	Enkeli vierailee Marian luona	41
5.4.2	Joosef näkee unen.....	43
5.4.3	Ruuhkainen kaupunki	45
5.4.4	Ihmeellinen syntymä	47
5.4.5	Hirmuinen Herodes	49
5.4.6	Pakomatka	51
5.4.7	Jeesus varttuu.....	53
5.5	Kustantajan palautetta kuvituksista	54
6	YHTEENVETO JA POHDINTA	56
	LÄHTEET	57
	LIITTEET	60

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Kirjan erikoisuutena olevat lisäsivut.	15
Kuvio 2. Lisäsivun toiminta kurkistusluukkuna, nainen saa näkönsä takaisin.	16
Kuva 3. Lisäsivun toiminta usealle lapselle luettaessa.	17
Kuvio 4. Lukijan asento luettaessa usealle lapselle normaalia kirjaa.	17
Kuvio 5. Kuvakirjan mallit	20
Kuva 6. Yllättävät eväät -kirjassa seikkaileva kala-syllepsihahmo.	22
Kuva 7. Pystysuuntainen kuvakenttä.	24
Kuvio 8. Kaksi eri kokoista vaakasuuntaista kuvakenttää.	24
Kuvio 9. Kultainen leikkaus.	25
Kuvio 10. Kuvapinnan jako kolmanneksiin.	26
Kuvio 11. Sijoittelutapoja.	27
Kuvio 12. Kultainen leikkaus nähtävissä.	27
Kuva 13. Aukeaman kuvien välinen jännite.	29
Kuva 14. Viereiset kuvat sulautuvat liikaa yhteen.	29
Kuvio 15. Tällä aukeamalla lisäsivun alla kuva muuttuu vain vähän.	33
Kuva 16. Hahmojen luonnoksia.	37
Kuva 17. Kirjan keskeiset hahmot.	38
Kuva 18. Pikkukuvia aukeamista.	39
Kuva 19. Väriluonnoksia.	39
Kuvio 20. Ensimmäinen aukeama.	41
Kuva 21. Kirjan syllepsihahmo.	42
Kuvio 22. Toinen aukeama.	43
Kuvio 23. Kolmas aukeama.	45
Kuvio 24. Neljäs aukeama.	47
Kuvio 25. Viides aukeama.	49
Kuvio 26. Kuudes aukeama.	51
Kuvio 27. Seitsemäs aukeama.	53

Käytetyt termit ja lyhenteet

- Syntaktinen taso** Kuvan syntaktinen taso tarkoittaa sen ilmaisullista sisältöä (Hatva 1993, 24). Kuvituksessa syntaktisia piirteitä ovat Hatvan mukaan kuvallisen viestinnän keinot kuten kontrasti, väri, sommittelu ja tekotapa.
- Syllepsi** Syllepsi on kuvituksessa esiintyvä elementti, esimerkiksi hahmo, jota ei mainita millään tavalla tekstissä ja joka elää omaa elämäänsä kehyskertomuksen ulkopuolella (Nikolajeva 2000, 226–227, Huovisen 2003, 24–25 mukaan).
- Sivunkääntäjä** Sanallinen tai visuaalinen yksityiskohta kirjan sivulla, joka kehottaa lukijaa kääntämään sivua ja katsomaan, mitä seuraavaksi tapahtuu (Nikolajeva & Scott 2006, 152).

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on kuvituksen suunnittelu Raamattu-aiheiseen Jeesuksen elämästä kertovaan lasten kuvakirjasarjan yhteen osaan. Tässä opinnäytetyössä kirjasta käytetään työnimeä Ihmeellinen syntymä, joka ei välttämättä ole kirjan lopullinen nimi. Kirjasarjan yhtenäisen ilmeen, taiton ja typografian suunnittelusta vastaa Jenni Kurki omassa opinnäytetyössään. Tarinan olemme kirjoittaneet yhdessä Raamatun neljän evankeliumin pohjalta.

Lukuvuonna 2012–2013 osallistuin Seinäjoen ammattikorkeakoulussa toista kertaa järjestettävään Layers-lastenkirjaprojektiin, jossa oli mukana graafisen muotoilun ja kirjasto- ja tietopalvelun opiskelijoita. Projektin tarkoituksena oli suunnitella kokeilevia lastenkirjojen prototyyppejä erityisesti kirjasto- ja satutuntikäyttöön. Projektin teemaksi lukuvuonna 2012–2013 valittiin erilaisista lukemisvaikeuksista kärsiville lapsille suunnatut ja maailmankatsomukselliset lastenkirjat.

Suunnittelin projektin aikana yhteistyössä Jenni Kurjen kanssa Raamatun kertomukseen perustuvan lastenkirjan nimeltään Yllättävät eväät, jonka erikoisuutena olevia lisäsivuja voidaan hyödyntää esimerkiksi seurakuntien pyhäkouluissa tai kirjastojen tarinatuokioissa. Erikoista kirjassa on myös tarinan nykyaikaiseen miljööseen siirretty kuvitus. Projektin jälkeen tarjosimme kirjaamme eri kustantajille. Kustannus Oy Uusi Tie kiinnostui ideastamme ja kustantaa projektin aikana syntyneen kirjan sekä kirjasarjan neljä muuta osaa.

Opinnäytetyön suunnitteluongelma on analysoida Yllättävät eväät -kirjan kuvitusta, määrittää analyysin perusteella kirjasarjan kuvituksen ohjeistus ja suunnitella kuvitus Ihmeellinen syntymä -kirjaan. Työssäni sovellan kuvitusprosessin aikana kuvallisen esittämisen ja kuvakirjojen perinteisiä keinoja.

Opinnäytetyön tavoitteena on suunnitella perusteltu ja yhtenäinen kuvitus lastenkirjalle ja muodostaa itselleni käsitys koko kirjasarjan kuvituksen suuntaviivoista. Henkilökohtaisena tavoitteenani on kehittyä kuvittajana muun muassa ideoinnissa ja värien käytössä. Opinnäytteestä on ammatillista hyötyä niille, jotka suunnittelevat kuvakirjoja ja haluavat kehittää niiden kuvallista ilmaisua.

2 YRITYSYHTEISTYÖKUMPPANI

2.1 Kustannus Oy Uusi Tie

Yhteistyökumppanini Kustannus Oy Uusi Tie on Suomen Evankelisluterilaisen Kansanlähetyksen yhteydessä toimiva kustannusosakeyhtiö (Kustannus Oy Uusi Tie, [viitattu 8.3.2014]). Se julkaisee kristillisiä kirjoja, lehtiä ja äänitteitä. Tällä hetkellä Uudella Tiellä kustannustoiminnasta vastaa kuusi palkkalisella olevaa työntekijää (Häkkinen 2013). Kustannustoimintaa tukee myös kustannustoimikunta, joka koostuu noin kymmenen eri alan toimijasta. Toimikunnan tarkoitus on tuottaa uusia ideoita ja visioita tulevaisuuden näkymiä.

Kustannuspäällikkö Päivi Häkkisen (2013) mukaan julkaistujen nimikkeiden määrä Kustannus Oy Uudella Tiellä vuoteen 2012 asti on ollut noin 15–20, joista lastenkirjoja on ollut noin viisi kappaletta. Vuonna 2013 kahdeksasta nimikkeestä lastenkirjoja oli kolme. Hän toteaa, että lastenkirjat ovat riskittömämpiä kustannettavia, sillä niille on olemassa selkeä tilaus ja markkinarako melkein koko ajan. Lapsen virikkeenä, kehittäjänä ja viihdyttäjänä kirja pitää edelleen asemansa. Häkkisen mukaan kirjojenkin osalta on osattava seurata trendejä ja panostaa kuvitukseen ja toiminnallisuuteen.

Lastenkirjojen yksi vahvuus on Häkkisen mukaan se, että niitä ostetaan paljon lahjaksi. Hänen mukaansa suuret ikäluokat ovat merkittävä lastenkirjojen ostajaryhmä ostaessaan kirjoja muun muassa lastenlapsilleen.

Häkkinen sanoo kyselleensä Frankfurtin kirjamessuilla suurilta ulkomaisilta kustantajilta arviota lastenkirjojen tulevaisuudesta. Hän toteaa kyselyiden perusteella, että myös kristillisten lastenkirjojen markkinatilanne on hyvä. Esimerkiksi Etelä-Amerikassa kristillisen lastenkirjan markkinat ovat huimassa kasvussa.

2.2 Suunnitteluongelma

Kustannus Oy Uusi Tie lähtee kustantamaan 4–8-vuotiaille lapsille suunnattua viisiosaista kirjasarjaamme, jonka nimeksi opinnäytetyön alkuvaiheessa muodostui

Mestarin messissä. Suunnitteluongelmana on toteuttaa kirjasarjan yhtenäisyyden kannalta tunnistettava kuvitus, jota on kuitenkin kehitetty Yllättävät eväät -kirjan kuvituksesta. Kehittämistä on mielestäni muun muassa kuvien sommittelussa ja tekstin ja kuvan vuorovaikutuksessa.

Kustantaja antaa minulle kuvitusprosessiin vapaat kädet, mutta tarvittaessa voin pyytää apua muun muassa tarinan teologisiin asioihin liittyvissä kysymyksissä. Esitän kirjan valmiit kuvat kustantajalle ja pyydän niistä kommentteja ja palautetta, jotka voivat auttaa minua seuraavien kirjojen kuvittamisessa.

3 SEMIOTIIKKA JA KUVAN TASOT

Tässä luvussa esitellään joitakin semiotiikan keskeisiä käsitteitä ja Hatvan (1993) soveltama Goldsmithin malli kuvan tasoista, jota käytetään soveltaen avuksi Ihmeellinen syntymä -kirjan kuvitusten suunnittelussa.

3.1 Semiotiikan käsitteitä

Hatvan (1993, 11) mukaan semioottiset teoriat ovat ajattelumalleja, joilla pyritään selvittämään merkityksen muodostamista. Seppänen (2002, 175) puolestaan toteaa, että semiotiikka on tiede, joka tutkii erilaisia merkkejä merkityksen muodostamisen näkökulmasta. Näitä merkkejä voivat olla esimerkiksi kirjoitukset, symbolit ja kuvat.

Merkki. Merkkiksi voidaan laskea kaikki sellainen, minkä voidaan katsoa toimivan jonkin sijaisena (Eco 1979, 7, Hatvan 1993, 11 mukaan). Merkki ei ole materiaallinen objekti, vaan se muodostuu vasta kun tulkitsija on tulkinnut jonkin joksikin. Merkkiteoria ei ota kantaa siihen, onko tämä jokin asia todella olemassa. Esimerkkinä Hatva (1993, 11) mainitsee piirroksen kissasta, jota katsoessaan havaitsija tulkitsee sen merkitsevän kissaa, joka ei kuitenkaan välttämättä ole olemassa tai läsnä, vaan yleensä ottaen kissa. Merkit ovat lisäksi kulttuurisidonnaisia: ne ovat jonkin ryhmän sopimuksia, jotka koodautuvat kulttuurin sisällä (Hatva 1993, 36).

Merkinkantaja. Hatvan (1993, 11) mukaan merkinkantajia ovat esimerkiksi äänet, liikkeet, tuoksut ja kuvat, sillä ne ovat olemassa niiden tulkitsijasta riippumatta. Erityisesti kuva merkinkantajana sisältää useita toisiinsa kietoutuneita sisältöjä ja jopa kokonaisia kertomuksia.

Referentti. Sitä asiaa, johon merkki viittaa, kutsutaan referentiksi (Hatva 1993, 12). Kuten aiemmin jo todettiin, referentin ei tarvitse vastata todellisuutta, ja suuri osa kuvituksesta perustuukin juuri mielikuvituksen luomuksiin, kuten kuvat lohikäärmeistä tai Pegasoksesta. Referentti on vain kulttuurinen sopimus (Eco 1979, 66, Hatvan 1993, 12 mukaan). Kuvat voivat myös viitata toisiin olemassa oleviin kuviin, jotka toimivat kuvallisina esikuvina (Hatva 1993, 12).

Denotaatio ja konnotaatio. Kun ryhmä ihmisiä kommunikoi, heillä on yhteinen sopimus siitä, mitä merkit tarkoittavat (Hatva 1993, 17). Erilaiset merkitykset opitaan ympäristöstä. Denotaatio on jonkin käsitteen yleismerkitys, eli se koostuu ominaisuuksista, joiden yleisesti katsotaan kuuluvan tiettyyn käsitteeseen (Eco 1979, 85, Hatvan 1993, 17 mukaan). Konnotaatio puolestaan on denotaatiosta syntyvä määrittely, joka on jonkin pienemmän ryhmän hyväksymä merkitys (mts. 18). Seppäsen (2002, 182) mukaan kuvan denotaatio viittaa sen ilmeisiin merkityksiin. Hän havainnollistaa denotaatiota ja konnotaatiota valokuvalla jäniksestä. Kuvan jänis tunnustetaan jänikseksi, joka ei kuitenkaan ole pelkkä jänis vaan myös hellyttävä eläin. Konnotaatio on siis vuorovaikutusta, joka syntyy merkin kohdassa käyttäjiensä tuntemukset ja kulttuuriset arvot (Fiske 1992, 113, Seppäsen 2002, 182 mukaan).

Ikoni, indeksi ja symboli. Merkit suhteessa objektiinsa voidaan jakaa Hatvan (1993, 30) esittelemän Peircen (1960) mallin mukaisesti näihin kolmeen ryhmään. Kyseessä on ikoninen merkki, kun jokin kuvaus, esimerkiksi valokuva, muistuttaa tunnustettavasti kuvauksen kohdetta. Indeksinen merkki on kyseessä silloin, kun tarkoitettu asia ei itse näy kuvassa, mutta sen olemassaolo voidaan päätellä erilaisten vihjeiden perusteella. Esimerkiksi nuha on vilustumisen ja savu tulen indeksi (Seppänen 2002, 178). Symboli taas on merkki, jonka merkitys on sovittu, eikä pelkästään kuvaa katsomalla välttämättä voida päätellä, mitä kuva merkitsee (Hatva 1993, 30). Esimerkiksi risti on kristinuskon ja sydän rakkauden symboli.

Tämä jaottelu ei kuitenkaan Hatvan mukaan aina ole selvä, sillä merkinkantaja, esimerkiksi kuva, voi sisältää piirteitä kaikista kolmesta Peircen esittämästä luokasta. Hän toteaa, että kaikki merkit ovat samalla tavoin luonteeltaan sijaisia, eikä merkkityyppien jaottelu ole mielekästä muuta kuin sopivia ilmaisukeinoja mietittäessä (mts. 32).

3.2 Kuvan tasot

Hatvan (1993, 45) mukaan kuva on aina tulkinnallisempi kuin teksti semioottisen moniselitteisyytensä takia. Kuvitus ja teksti yhdessä muodostavatkin kokonaisuuden, jossa ne parhaillaan täydentävät toisiaan (mts. 39). Kuvan ymmärtäminen

vaatii kolme tasoa, joita ovat syntaktinen, semanttinen ja pragmaattinen taso (Goldsmith 1984, 124, Hatvan 1993, 39 mukaan). Syntaktisella tasolla katsoja erottaa kuvapinnan graafiset signaalit kuvioiksi tai niiden ryhmiksi, semanttisella tasolla hän ymmärtää kuvittajan syntaktisella tasolla tarkoittaman merkityksen ja pragmaattisella tasolla katsoja reagoi kuvaan aikaisemman kokemuksensa sekä nykyisen arvionsa pohjalta.

Kuvituksessa syntaktisen painottamisen ja katseen ohjaamisen keinoja ovat Hatvan (1993, 24, 131) mukaan kuvallisen viestinnän keinot kuten koko, muoto, kontrasti, väri, sommittelu ja tekotapa. Näiden käyttö vaikuttavaa siihen, miten kuvan yksiköt havaitaan (mts. 42). Syntaktinen taso on olemassa havaittajasta riippumatta.

Semanttisella tasolla kuvan katsoja vertaa kohdetta muistissa olevaan edustukseen ja nimeää ja tunnistaa kohteen tuttuja hahmoja, jotka pohjautuvat aikaisempiin referentteihin (Hatva 1993, 43). Havaittaja myös arvioi niiden sijaintia ja suhdetta kuvatilassa. Semanttisella tasolla kuvittaja on määritellyt objektit ja niiden sijainnin sekä ilmeet ja eleet. Pelkän kuvan perusteella objektien nimeäminen on kuitenkin kiinni tulkitsijasta, joten kuvaan liittyvä teksti ohjaa oikeaan tulkintaan.

Pragmaattisella tasolla katsoja tulkitsee kuvan sisältöä aiemman kokemuksensa ja asiayhteyden perusteella (mts. 44). Tekstisisältö tarkentaa ja luo kuvalle kuvittajan tarkoitetun merkityksen ja sanoman, varsinkin jos kuva on abstrakti tai hyvin symbolinen.

Havaittaja päättelee kuvan syntaktisen tason piirteiden pohjalta kuvan semanttisen ja lopuksi pragmaattisen merkityksen, mutta kuvittaja on kuvaa tehdessään edennyt toisin päin (emt. 45). Kuvittajan täytyy ensin pohtia kuvituksen tehtävä suhteessa sisältöön, sitten miettiä kuvan semanttisella tasolla miten se ilmaistaan ja lopuksi muodostaa syntaktisella tasolla kuva graafisilla keinoilla.

Kun sisällöllinen kiinnostavuus alkaa ohjata katsetta, mennään jo semanttisten merkitysten alueelle (emt. 131). Hatva toteaaakin, että selvän rajan löytäminen syntaktisten, semanttisten ja pragmaattisten tekijöiden välille on erittäin vaikeaa, sillä havaitsemisprosessit ovat todella nopeita.

4 YLLÄTTÄVÄT EVÄÄT -KIRJA

Tässä luvussa esitellään Yllättävät eväät -kirja ja analysoidaan sen kuvitusta sekä kuvan ja tekstin suhdetta. Teorian ja analyysin avulla kirjasarjan kuvitukselle määritetään yhteiset suuntaviivat ja pohditaan kehitysehdotuksia. Tämä helpottaa Ihmeellinen syntymä -kirjan ja sarjan muiden osien yhtenäistä kuvittamista.

4.1 Idea ja tarina

Kirjan keskeinen idea on anakronistinen tarinan tapahtumien siirtäminen kuvituksessa nykyaikaiseen ympäristöön. Anakronismi tarkoittaa väärää ajantulkintaa ja jonkin henkilön tai tapahtuman väärään ajankohtaan sijoittamista (Koukkunen 2005, 47). Tällä pyritään tuomaan kirjan tarina lähemmäs lapsen omaa kokemusmaailmaa eli esittämään kuva-aiheissa sellaisia merkinkantajia, joista lapsilla luultavasti on muistissaan tuoreita referenttejä.

Samoja kuva-aiheita yhä uudestaan kuvitettaessa saattaa syntyä kuvitustraditio ja jopa kuvituksellinen sääntö siitä, miten tietty aihe kuvitetaan (Ylimartimo 1998, 56). Tämä näkyy myös kuvitetuissa raamatunkertomuksissa, joissa esimerkiksi Jeesuksen syntyminen talliin on esitetty melko samalla tavalla. Nykyaikaistuksen tarkoituksena ei ole kieltää tapahtumien kulttuurillista kontekstia ja tehdä täysin Raamatun tekstin vastaisia tulkintoja, vaan saada lukija paremmin käsittämään, kuinka ihmeellinen tarina olisi, jos se tapahtuisi tänä päivänä. Kirjan kuvituksen tarkoituksena ei siis ole esittää historiallista totuutta Jeesuksen elämästä.

Raamatuntulkinnan apuna pitää Partasen (2012) mukaan käyttää hermeneuttista prosessia. Hermeneutiikka on tulkinnan tiedettä ja taitoa, joilla määritellään raamatuntekstin merkitys (Zuck 1991, 20, Partasen 2012 mukaan). Hermeneuttisessa prosessissa Raamatun tekstiä tutkitaan eksegeesin kautta (Partanen 2012). Eksegeesi tarkoittaa sitä, että ennen tekstin tulkintaa pyritään pääsemään tekstin taustoihin eli tekstin kirjoittajan, sen ajan ja vastaanottajan maailmaan, jolloin saadaan parempi ymmärrys sen alkuperäisestä merkityksestä ja soveltamisesta tänä päivänä.

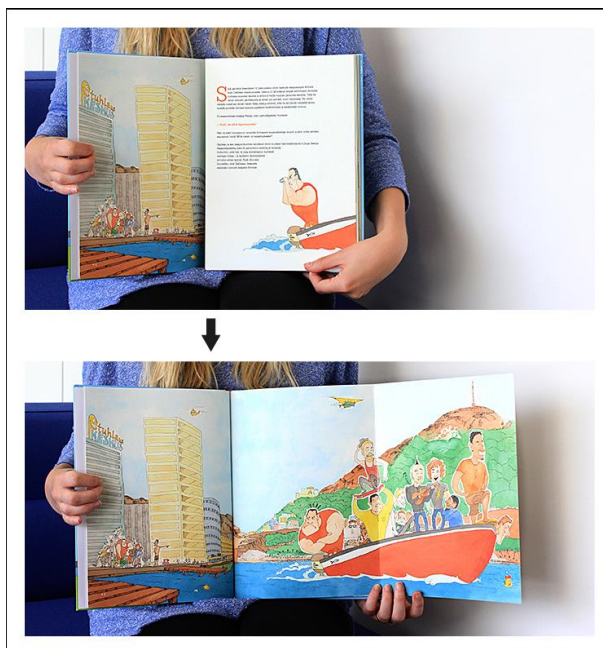
Edellä mainittua prosessia olen soveltanut oman raamatunymmärrykseni ja lähteiden avulla tehdessäni tulkintoja nykyaikaan siirtämisestä. Tässä opinnäytteessä en kuitenkaan perustele näitä valintoja vaan keskityn kuvalliseen esittämiseen.

Yllättävät eväät -kirjan tarina kertoo Jeesuksen tekemästä ihmeestä, jossa hän ruokkii viidellä leivällä ja kahdella kalalla yli viisituhatta ihmistä. Tarina on kirjoitettu Raamatun neljän evankeliumin eli Matteuksen, Markuksen, Luukkaan ja Johanneksen evankeliumeiden pohjalta. Koska tarina on kerrottu evankeliumeissa melko lyhyesti, sitä on elävöitetty kirjaan muun muassa päähenkilöiden kuvailulla ja heidän repliikeillään. Muuten tarina mukailee yhdistellen neljää evankeliumia eikä tapahtumien siirtäminen nykyaikaiseen ympäristöön juurikaan näy tekstissä.

Kuvitus on toteutettu akvarelliväreillä ja tussikynillä.

4.2 Formaatti ja käyttötavat

Kirja on formaatiltaan 210x280 mm ja sen erikoisuutena on ylimääräiset tekstisivut, joita kääntämällä paljastuu niiden alta lisää kuvaa (Kuvio 1). Sivut toimivat siis eräänlaisina kurkistusluukkuina ja lisäksi sivua käännettäessä sen alla oleva kuva muuttuu jotenkin, esimerkiksi sokea nainen muuttuu näkeväksi (Kuvio 2).

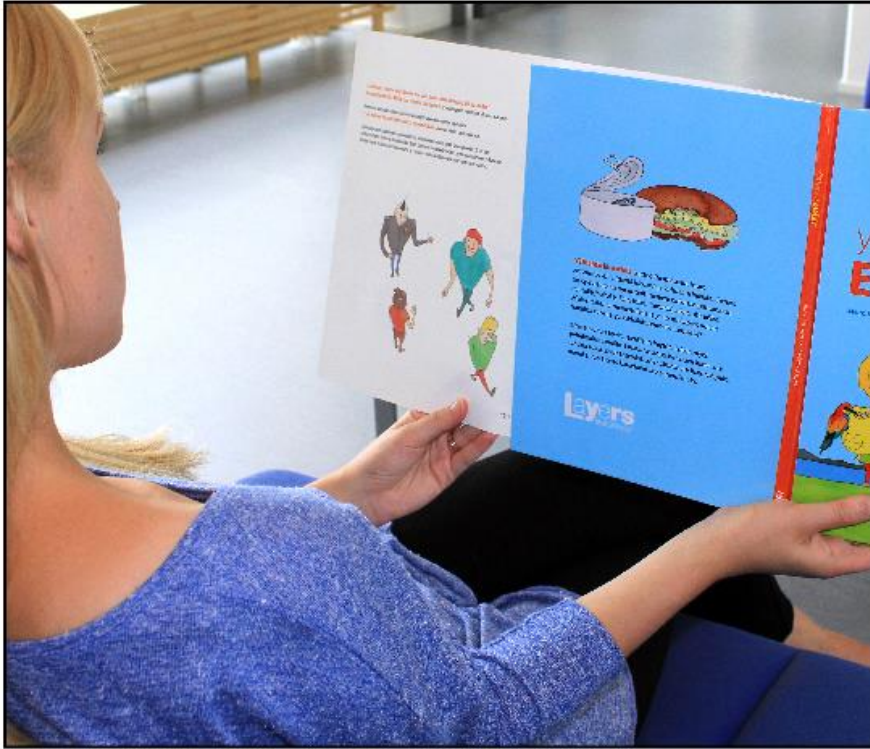

Kuvio 1. Kirjan erikoisuutena olevat lisäsivut.

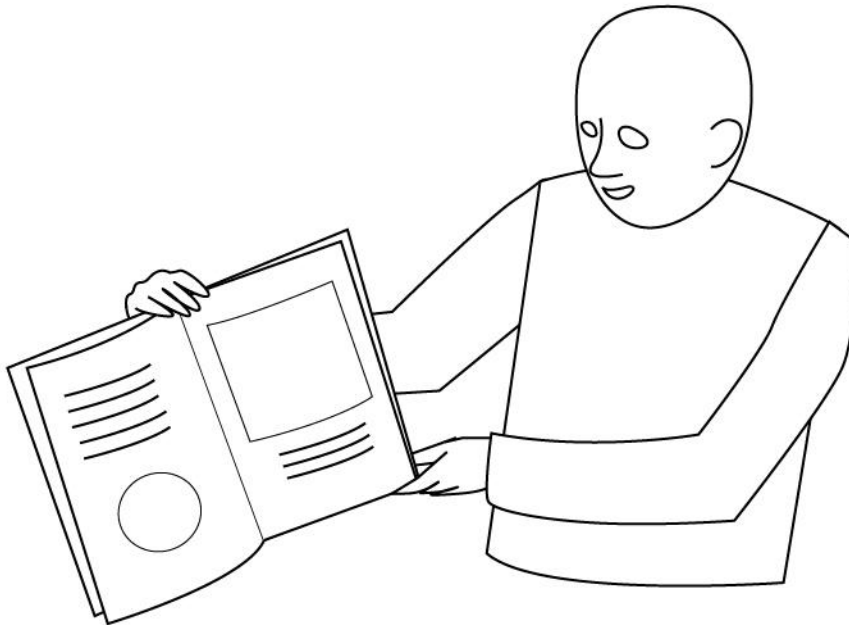

Kuvio 2. Lisäsivun toiminta kurkistusluukkuna, nainen saa näkönsä takaisin.

Kirjalle on kaksi eri lukutapaa. Ylimääräiset kääntyvät sivut on suunniteltu helpottamaan kirjan lukemista monelle lapselle kerralla esimerkiksi pyhäkouluissa tai kirjaston tarinatuokioissa. Suurelle lapsijoukolle luettaessa lukija istuu lapsia vastapäätä kirja sylissä ja kääntää ylimääräisen sivun, jossa teksti on, itseään kohti (Kuvio 3). Näin hänen ei tarvitse kurkotella ja kääntää päätään nähdäkseen tekstiä, toisin kuin perinteistä kirjaa luettaessa (Kuvio 4). Kirjaa voi hyvin myös lukea perinteisellä tavalla, jolloin lapset istuvat lukijan vieressä. Tällöin teksti luetaan ensin ja vasta sen jälkeen lapset näkevät kääntösivun alle.

Kuva 3. Lisäsivun toiminta usealle lapselle luettaessa.

Kuvio 4. Lukijan asento luettaessa usealle lapselle normaalia kirjaa.

4.3 Kuvakirjan tehtävät

Heinimaa (2001, 144–161) kertoo, että kuvakirjan tehtäviä ovat muun muassa opettaminen ja kasvattaminen, huvittaminen, tunteiden käsittely, esteettisen elämyksen tuottaminen sekä yhdessä lukemisen ja katselemisen kokeminen. Pienille lapsille tarkoitettujen katselukirjojen tarkoituksena on herätellä lasten symbolifunktiota eli lapsi oppii, että puhuttu sana ja kuva sekä oikea esine vastaavat toisiaan (mts. 146). Huovisen (2003, 20) mukaan Laukka (1996, 65) sanoo, että kuvakirjalla on aina kasvatuksellinen luonne, vaikka kirjan tekijä tai kirjan lukija ei asiaa huomaisikaan. Lapsi oppii lukemastaan kirjasta käsitteitä, ihmiskuvaa ja elämän mallia.

Kuvakirjojen tehtävänä on huvittaa ja viihdyttää lasta. Kuvilla on Huovisen (2003, 23) mukaan suuri vaikutus siihen, kuinka kauan lapsi viihtyy itsekseen kuvakirjan parissa. Kuva voi toimia tällöin myös itsenäisesti viihdyttävänä elementtinä ilman tekstiä. Heinimaa (2001, 152) toteaa, että kun lasta huvitetaan, vaikutetaan samalla hänen tunteisiinsa. Hänen mukaansa kuvakirja kokonaisvaltaisena elämyksenä vetoaa lapsen aisteihin, havaintokykyyn ja eläytymiskykyyn (mts. 155). Vaivihkaa lapsi omaksuu myös esteettisiä periaatteita ja arvoja. Kuvakirjan värien, muotojen ja viivojen avulla lapsi siis tutustuu kuvalliseen kieleen.

Kuvakirjan tehtävänä on joskus kertoa havainnollisesti esimerkiksi monimutkaisista peloista ja vaikeista tunteista (Laukka 1996, 62, Huovisen 2003, 22 mukaan). Heinimaan (2001, 161) mukaan kuvakirjan kuvien tutkiminen yhdessä aikuisen kanssa on lisäksi vuorovaikutusta, joka palvelee lapsen tunne-elämän kehittymistä.

Mestarin messissä -kirjasarjan pääasiallisena tehtävänä on huvittamisen ja esteettisen elämyksen kautta opettaa lapsia tuntemaan Raamatun tarinoita ja niiden merkitys. Kirjoilla on tässä mielessä vahva kasvatuksellinen tehtävä, joskin suuret, yksityiskohtaiset ja humoristiset kuvat voivat toimia myös itsenäisesti lapsen viihdyttäjänä. Kirjojen tehtävänä ei ole olla kaikista Raamattu-aiheisista kuvakirjoista paras, vaan tarjota sekä lapselle että aikuiselle perinteisten esitysten rinnalle erilainen näkökulma tapahtumiin.

4.4 Kuvan ja tekstin suhde

Ylimartimo (1998, 54) kertoo, että yleisesti kirjankuvitustaiteen tuotteet on jaettu kuvakirjoihin ja kuvitettuihin kirjoihin. Kuvakirjoissa kuvat ovat tärkeämpiä kuin teksti ja niiden osuus on vähintään puolet sivujen pinta-alasta. Kuvitetussa kirjassa taas teksti on merkittävämmässä osassa ja kuvia on vähemmän kuin kuvakirjassa. Tämä jaottelu on Ylimartimon mukaan kuitenkin ongelmallinen, sillä siinä otetaan huomioon vain sivujen ja kuvien määrä eikä tekstin sisällön ja kuvien suhdetta.

Heinimaan (2001, 142) mukaan kuvakirjalle ei ole olemassa mitään yksiselitteistä määritelmää. Hän esittelee kolme erilaista määrittelytapaa. Ensimmäisen määritelmän mukaan kuvakirja on kaunokirjallinen teos, jossa tarina kerrotaan tekstin ja kuvien avulla niin, että vähintään joka aukeamalla on yksi kuva. Kuvakirja voidaan määritellä myös kohderyhmänsä mukaan, jolloin sitä kutsutaan lasten kuvakirjaksi (Rhedin 1992, 15–16, Heinimaan 2001, 142 mukaan). Kolmas määritelmä keskittyy kuvan ja tekstin keskinäiseen suhteeseen. Mikkonen (2005, 329) korostaa myös edellisten tapaan kuvan ja sanan vuorovaikutusta ja sanoo sen olevan kuvakirjojen keskeinen ilmaisukeino.

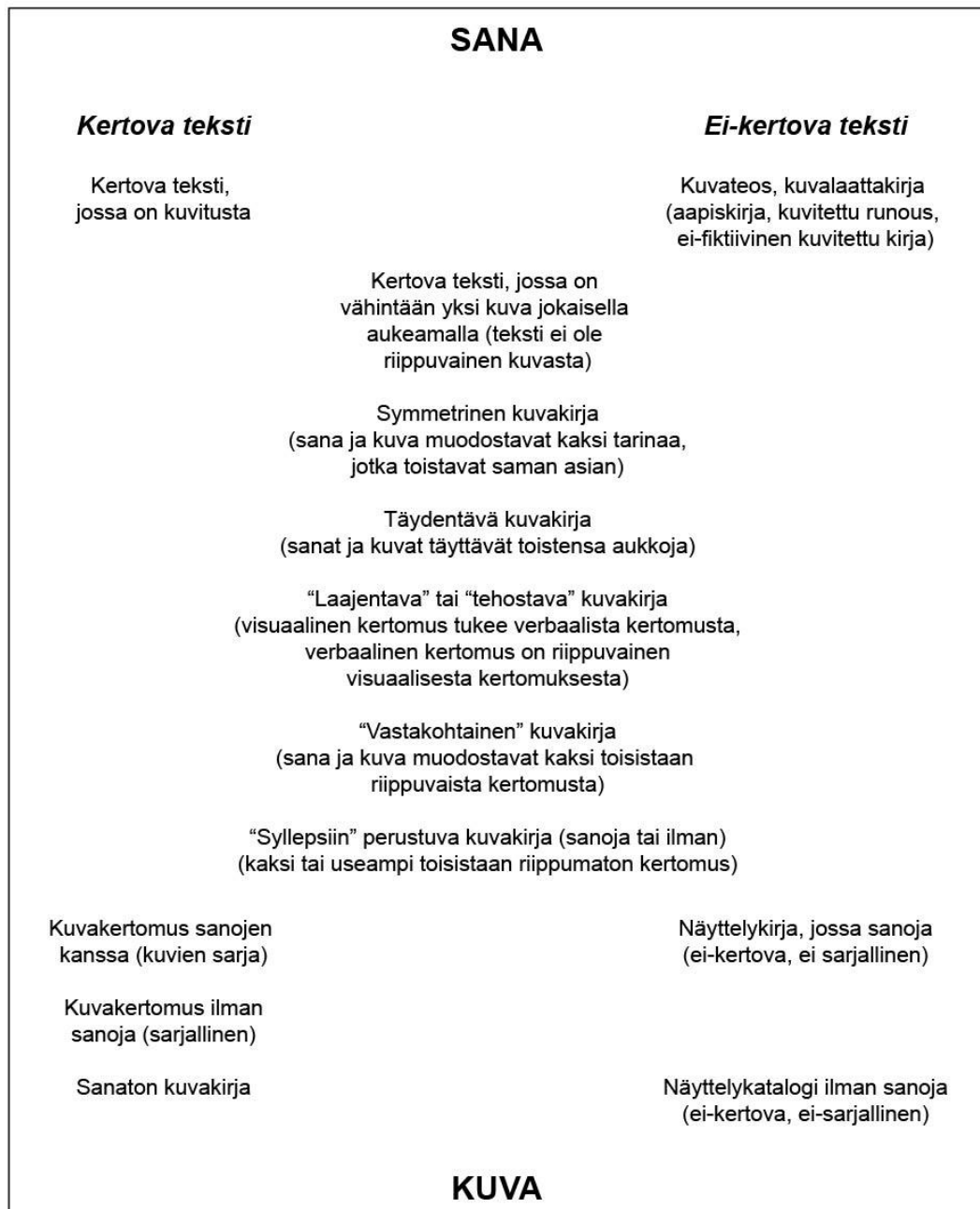
Kuvitettujen kirjojen jaotteluita kuvan ja tekstin suhteen on myös erilaisia. Rhedin (1992, 86–126) on jaotellut kuvitetut kirjat kolmeen ryhmään.

Kuvitettu kirja eli eepinen kuvakirja. Kuvan tehtävä on olla tekstille alisteinen ja keskittyä kuvaamaan tarinan merkittävimpiä käännekohtia.

Laajennettu kuvakirja. Kirjassa on yleensä tekstiä suhteellisen vähän ja kuvat laajentavat tekstiä eli kertovat jotain lisää. Ylimartimon (1998, 54) mukaan tällaisia ovat esimerkiksi pienille lapsille suunnatut katselu- ja lorukirjat.

Alkuperäinen kuvakirja. Teksti ja kuva ovat niin kiinteässä vuorovaikutuksessa keskenään, ettei tekstiä voi olla ilman kuvia. Kirjan taitolla on lisäksi suuri merkitys. Ylimartimon (1998, 54) mukaan tällaisten kirjojen teemana on usein päähenkilön psyykkinen muutos, jolloin teeman ymmärtämisen kannalta kirjan kaikki elementit ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Nikolajevan ja Scottin (2006, 7) mukaan Rhedinin jaottelun kaksi alempaa määrittelyä ovat hieman keinotekoisia, sillä niiden ero on hienovarainen ja subjektiivinen. He ovat koonneet laajemman kaavion kuvakirjan malleista kuvan ja tekstin suhteen (Kuvio 5). Sen toisena ääripäänä on kirja ilman kuvia ja toisena kirja ilman sanoja.

Kuvio 5. Kuvakirjan mallit
(Nikolajeva & Scott 2006, 12, Mikkosen 2005, 338 mukaan).

Hatva (1993, 50) nostaa tekstin kuvittamisen jaottelusta kolme pääryhmää: dokumentoivan, orientoivan ja symbolisen kuvituksen. Dokumentoivassa kuvituksessa teksti ja kuva kertovat saman. Hatva (mts. 86) toteaa, että mitä enemmän kuvasta löytyy tekstissä mainittuja asioita ja vain niitä, sitä dokumentoivampi kuva on. Orientoiva kuvitus kattaa osan tekstistä ja kertoo lisää (mts. 50). Symbolisessa kuvituksessa teksti ja kuva ovat eri aihetasoilla, mutta niiden välillä on jonkinlainen yhdistävä tekijä.

Hatvan mallin mukaan Yllättävät eväät -kirjan kuvitus sijoittuu pääosin johonkin dokumentoivan ja orientoivan väliin. Nikolajevan ja Scottin mallin mukaisesti kirja on kuvan ja sanan suhteen tyypiltään lähimpänä täydentävää kuvakirjaa, jossa teksti ja kuvat täyttävät toistensa aukkoja. Kuvissa myös yksityiskohtaistetaan ja lisätään informaatiota tekstiin verrattuna. Teksti ei kuitenkaan ole kuvasta riippuvainen toisin kuin laajentavassa eli alkuperäisessä kuvakirjassa, joten se voisi periaatteessa toimia ilman kuvaa. Kuitenkin kertomuksen humoristisuus ja nykyaikaistamisen näkökulma poistuisi lähes kokonaan, jos kuvat poistettaisiin. Nikolajevan ja Scottin (2006, 17) mukaan tekstin ja kuvan täydentäessä täysin toisiaan lukijan mielikuvitukselle ei jää varaa, jolloin hän pysyy jollakin tasolla passiivisena. Yllättävät eväät -kirjassa kaikkea ei kuitenkaan ole pyritty selittämään.

Kirjan ensimmäisen aukeaman teksti kertoo, että opetuslapset ovat väsyneitä, joten Jeesus ehdottaa, että he lähtisivät lepäämään järven toiselle puolelle. Opetuslapsi Pietari huomaa, että valtava joukko ihmisiä seuraa heitä rantaa pitkin. Tekstissä ei kerrota, millaisesta paikasta he lähtevät liikkeelle ja mitä he tekevät veneessä. Kuvassa nämä asiat näkyvät selkeästi. Toisaalta taas kuvasta ei käy ilmi, miksi opetuslapset ovat väsyneitä ja miksi ihmiset seuraavat heitä. Tekstissä nämä kuitenkin kerrotaan, eli teksti ja kuva täydentävät toistensa jättämiä aukkoja.

Yllättävät eväät -kirjassa ympäristön ja tapahtumapaikkojen kuvailu jätetään kuvan vastuulle eikä tekstissä kuvailla ympäristöä melkein lainkaan. Nikolajevan ja Scottin (2006, 61) mukaan tällainen kuvapainotteinen kuvailu antaa lukijalle vapauden tutkia kuvan ympäristöä vapaasti. Tekstissä mainittu kuvailu taas yhdistetään yleensä tarinan kertojan läsnäoloon, jolloin kertoja ikään kuin pakottaa lukijaa kiinnittämään huomionsa tapahtumapaikan tiettyihin piirteisiin.

Yllättävät eväät -kirjan kuvituksessa esiintyy syllepsejä ja antropomorfisia hahmoja. Syllepsit ovat elementtejä, joita ei mainita millään tavalla tekstissä ja jotka elävät omaa elämäänsä kertomuksen ulkopuolella (Nikolajeva 2000, 226–227, Huovisen 2003, 24–25 mukaan). Ne saattavat muodostaa itsenäisen tarinan, joka etenee loppuun saakka pääkertomuksen rinnalla. Yllättävät eväät kirjassa yhtenä syllepsihahmona on pieni kala (Kuvio 6). Antropomorfiset hahmot ovat Ylimartimon (1998, 45) mukaan kasveja tai eläimiä, jotka on kuvituksissa sielullistettu ja muutettu ihmisen tavoin käyttäytyviksi.

Lapsille syllepsit ja antropomorfiset hahmot tuovat lisää mielenkiintoista seurattavaa tarinan lisäksi, joskin ne saattavat olla joistain niin kiehtovia, että itse tarina jää taka-alalle (Huovinen 2003, 25). Syventävien opintojen aikana tehdyssä Yllättävät eväät -kirjan testauksessa huomattiin, että ne lapset, jotka keskittyivät todella paljon syllepsihahmoihin ja tarinasta irrallisiin yksityiskohtiin, eivät muistaneet enää juonta yhtä hyvin kuin muut (Kurki & Kurki 2013, 27). Hatva (1993, 129) tosin toteaa, että lapset eivät pysty ohittamaan kertomuksen kannalta toisarvoista kuvallista informaatiota täysin ennen 12–13 vuoden ikää.

Kuva 6. Yllättävät eväät -kirjassa seikkaileva kala-syllepsihahmo.

4.5 Sommittelu

4.5.1 Sommittelun määritelmä

Sommittelu tarkoittaa Ojan (1957, 205) mukaan kuvan rakenneosien järjestämistä, jäsentelyä ja yhdistämistä tietyn kokonaissuunnitelman mukaisesti. Hyvässä sommitelmassa kuvan elementtien suhteet toisiinsa eivät ole sattumanvaraisia, vaan viestivät asioiden tärkeysjärjestystä (Hatva 1987, 111). Alexander (2007, 26) kertoo, että kuvan rakenneosia ovat pääpiirteissään vaaleat ja tummat muodot, viivat ja valöörit. Näillä välitetään liikettä ja suuntia, joiden rytmin avulla voidaan johdattaa kuvan katselijan katsetta minne halutaan. Niemelän (2003, 61) mukaan sommittelun tulee houkutella katsetta pysymään kuva-alueen sisäpuolella. Hatvan (1993, 55) mukaan katse hakeutuu sommitelmassa erityisesti kuvakentän kulmiin ja kohtiin, joissa on paljon yksityiskohtia ja informaatiota.

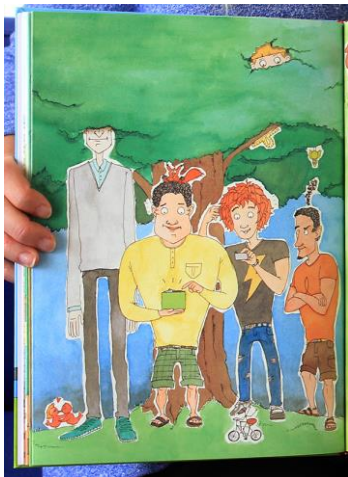
Kuvan syntaktisella sommittelulla voidaan vaikuttaa jossain määrin siihen, miten kuvaa tulkitaan (Yarbus 1967, 193, Hatvan 1993, 58 mukaan). Silmien liikettä ohjaa kuitenkin eniten tiedon etsintä, joka perustuu tehtävän laatuun ja katsojan persoonaan. Kuvakirjan lukutilanteessa tekstillä on siis suuri vaikutus siihen, miten kuvaa luetaan, sillä kuvasta etsitään tekstistä kuultua tai luettua informaatiota (Niemelä 2003, 61).

4.5.2 Kuvakenttä

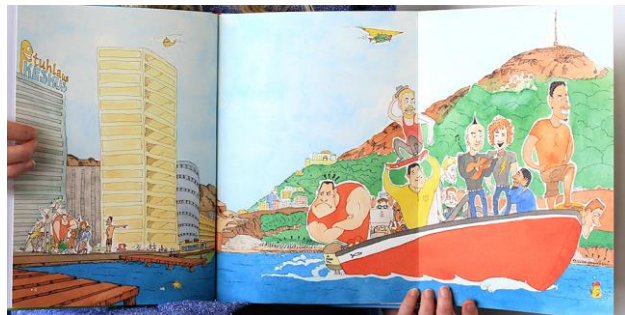
Kuvakentän eli kuvapinnan muodolla on sommitelmallista merkitystä (Rhedin 1992, 156, Ylimartimon 1998, 90 mukaan). Suorakulmaisella kuvakentällä on enemmän liike-energiaa kuin neliöllä. Vaakasuora kuvakenttä pysyy lujasti alustallaan ja pystysuora kurottaa ylöspäin kun taas neliö ei liiku mihinkään suuntaan. Vaakasuoraan kuvakenttään sijoitetun hahmon ympärillä oleva tila vaatii tulla kuvatuksi kun taas pystysuorassa kuvassa keskitytään yleisimmin itse hahmoon. Huovilan (2006, 64) mukaan vaakakuva on sommittelun kannalta käyttökelpoisin, koska se kuvaa maailmaa samoin kuin ihmisen katse. Pystykuva rikkoo ihmisen luonnollisen näkökentän rajat, jolloin katsoja kiinnittää siihen enemmän huomiota

kuin vaakakuvaan. Ojan (1957, 208) mukaan neliön muotoisessa kuvapinnassa sen lävistäjät ovat voimakkeskuksia, jotka vievät katsetta neliön kulmiin. Tasapainoisella sommittelulla tällaista katseen ajautumista pyritään estämään.

Yllättävät eväät -kirjan erikoissivuista johtuen koko aukeaman kuvakenttä on erikoisleveä vaakasuuntainen suorakulmio. Toisaalta aukeama on jaettu sivuihin, jotka toimivat sekä vaaka- että pystysuorina kuvakenttinä. Pystysuorissa kuvakentissä eli yhden sivun kokoisissa kuvissa, jotka ovat joko syvättyjä eli valkoiselle taustalle leikattuja kuvia tai reunoille asti ulottuvia koko sivun kuvia, keskitytään yleensä hahmoihin ja näiden tekemisiin (Kuvio 7). Vaakasuorat kuvakentät voivat olla kahdenlaisia, joko kaksi tai kolme sivua leveitä (Kuvio 8). Vaakasuorissa kuvissa esitellään pääsääntöisesti hahmojen lisäksi paljon enemmän ympäristöä kuin pystykuvissa.

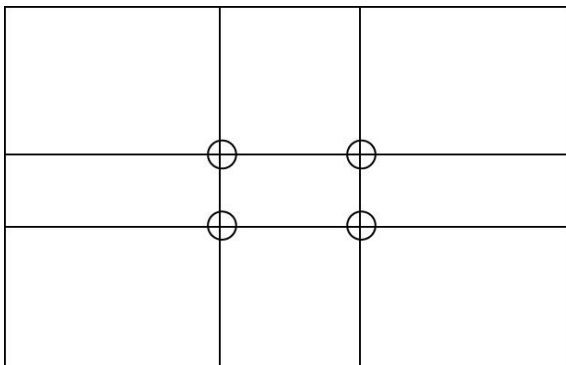
Kuva 7. Pystysuuntainen kuvakenttä.

Kuvio 8. Kaksi eri kokoista vaakasuuntaista kuvakenttää.

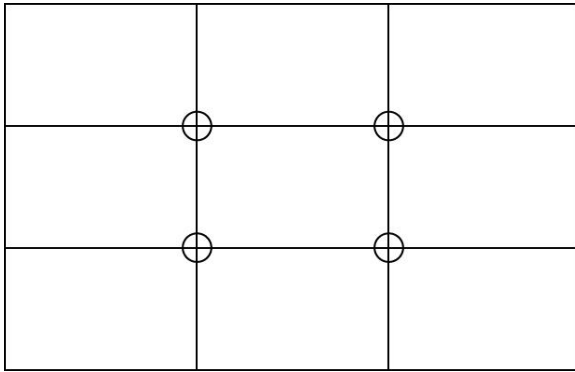
4.5.3 Sommittelukaavat ja sijoittelu

Ihminen on kauneudenkaipuussaan ja täydellisyyden etsimisessään pyrkinyt löytämään luonnosta tiettyjä lainalaisuuksia, joita kutsutaan yhteisellä nimellä kultaiseksi leikkaukseksi (Wetzer 2000, 62). Huovilan (2006, 29) mukaan kultainen leikkaus on yksi kuvataiteen käyttämistä mittasuhteista, jota hyödyntävän sommitelman vastaanottajan alitajunta tunnistaa visuaalisesti miellyttäväksi. Sommitelutila voidaan jakaa kultaisen leikkauksen mukaisesti, jolloin kuvakentän keskialueen molemmin puolin tulevat pysty- ja vaakalinjat sekä niiden risteyskohdat ovat tehokkaita tärkeiden elementtien sijoituspaikkoja (Kuvio 9). Näihin kohtiin sijoitettujen elementtien katsotaan kiinnittävän vastaanottajan huomion ja varmistavan sen, että sommitelmaan ei kyllästyä nopeasti. Hatvan (1987, 46) mukaan sommittelu on kuitenkin niin monitahoinen ilmiö, että pelkän sommittelukaavan soveltaminen sinänsä ei takaa hyvää lopputulosta.

Kuvio 9. Kultainen leikkaus.

Usein sommitelmissa kultaisen leikkauksen sijaan käytetään kuvapinnan jakoa kolmanneksiin eli jakamista pysty- ja vaakasuorassa kolmeen yhtä suureen osaan (mts. 31). Linjat ovat tällöin Huovilan mukaan riittävän lähellä kultaista leikkausta (Kuvio 10).

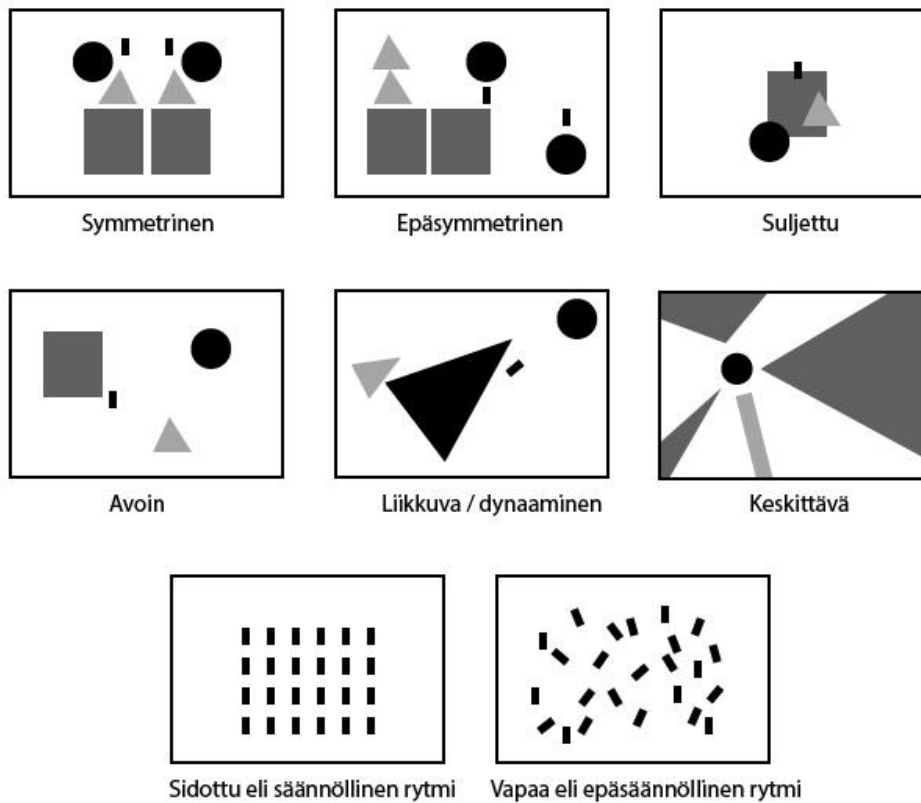

Kuvio 10. Kuvapinnan jako kolmanneksiin.

Symmetrisessä sijoittelussa kohteen vasen ja oikea puoli ovat toistensa peilikuvia (Huovila 2006, 46) (Kuvio 11). Symmetria luo staattista tasapainoa, joka pysäyttää ja pakottaa pysymään paikallaan (Wetzer 2000, 55). Sidottu rytmi eli objektien toistuminen säännöllisten välimatkojen tai ajan päästä vahvistaa staattista tasapainoa. Epäsymmetrinen ja dynaaminen sijoittelu luovat kuvaan liikettä ja jännitteisyyttä, jota vahvistaa epäsäännöllisesti toistuva rytmi. Suljetussa sijoittelussa objektit ovat lähekkäin ja muodostavat selkeän ryhmän, kun taas avoimessa sijoittelussa sommittelu muodostuu erillään olevista kohteista tai ryhmistä (Huovila 2006, 46–47).

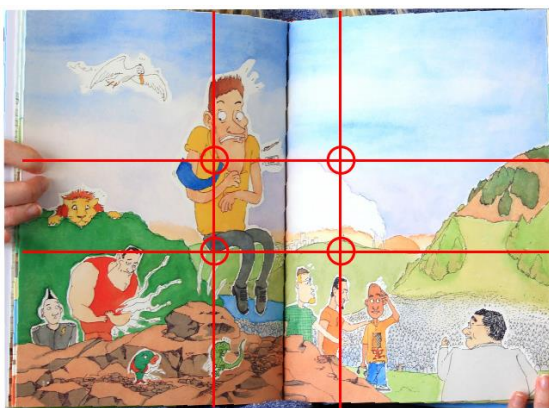
Myös yksittäisen objektin sijoittelulla voidaan viestiä erilaisia painotuksia (Huovila 2006, 47). Yläreunassa oleva objekti näyttää raskaalta, liikkuvalla ja kauempana olevalta, kun taas alareunassa objekti on kevyempi ja levollinen. Huovilan mukaan vasempaan osaan sijoitettu objekti tulee paremmin esille kuin oikealla oleva, koska yleensä kuvan tarkastelu aloitetaan länsimaisen lukusuunnan mukaisesti vasemmalta ja edetään oikealle. Hatvan (1993, 55) mukaan kuitenkin objektin merkityksellisimmistä sijainnista kuvapinnalla on ristiriitaisia tutkimuksia. Osa tutkijoista pitää hänen mukaansa sivun vasenta ja osa sivun oikeaa ylälaitaa tärkeimpänä ja huomionarvoisimpana sijaintina.

Viivoilla ja linjoilla on katsetta ohjaava vaikutus (Hatva 1987, 50). Ne voivat kulkea keskittävästi kohti haluttua kohtaa tai huonossa sommitelmassa viedä katseen ulos kuvasta (Alexander 2007, 26).

Kuvio 11. Sijoittelutapoja
(Huovila 2006, 47).

Yllättävät eväät -kirjaa kuvitettaessa ei ole käytetty hyödyksi mitään tiettyä sommitelukaavaa, mutta joissakin kuvissa on nähtävissä kultainen leikkaus tai kolmanneksiin jako. Eräessä kuvassa etualalla säikähtävä hahmo on sijoitettu vaistomaisesti kultaisen leikkauksen vasemman pystyviivan kohdalle ja horisontti alemman vaakaviivan kohdalle (Kuvio 12). Kuvalliset yksiköt on sijoitettu kirjassa varsin liikkuvasti ja epäsymmetrisesti, eikä täysin symmetristä sijoittelua ole käytetty.

Kuvio 12. Kultainen leikkaus nähtävissä.

4.5.4 Jännite

Erilaisia kuvan muuttujia kuten kokoa, välimatkaa, muotoa, suuntaa, sijoittelua ja lukumäärää käytetään jännitteen rakentamiseen (Wetzer 2000, 57; Huovila 2006, 40). Jännitteitä syntyy kuvassa rinnastamalla vastakohtia ja ristiriitaisuuksia (Wetzer 2000, 55). Monipuolinen kuvan sommitelma syntyy sen osien vastakkaisista voimavaroista, kuten kylmä ja lämmin, suuri ja pieni, avonainen ja umpinainen, vaaka ja pysty, pyöreä ja kulmikas, valo ja varjo, nopea ja hidas, yksi ja moni, lepo ja liike sekä keskitetty ja hajautettu (mts. 56).

Koko. Koko on käsitteenä suhteellinen, sillä se on riippuvainen muiden kuvassa olevien elementtien koosta (Huovila 2006, 41). Vierekkäin esitetyt iso pallo ja pieni pallo luovat kokoerojensa vuoksi kuvaan jännitettä ja mielenkiintoa. Hatvan (1993, 56) mukaan isoilla kuvilla on suurempi huomioarvo kuin pienillä, mutta kuvien määrä vaikuttaa kokoon perustuvaan huomioarvoon. Toisin sanoen yksi pieni kuva monen suuren joukossa kiinnittää huomion suuria kuvia paremmin.

Välimatka. Kuvan elementtejä voidaan ryhmitellä erilaisten välimatkojen päähän toisistaan, jolloin huomio voidaan kiinnittää esimerkiksi tiettyyn elementtiin, joka on erillään muista (Wetzer 2000, 58).

Muoto. Muotojen avulla havainnollistetaan viestiä ja luodaan jännitettä (Huovila 2006, 41). Samaan sommitelmaan asetellut pyöreät ja kulmikkaat muodot viestivät vastakkainasettelullaan yksinkertaisimmillaan esimerkiksi kovuutta ja pehmeyttä tai aggressiivisuutta ja ystävällisyyttä. Säännölliset ja suljetut muodot ovat Wetzlerin (2000, 57) mukaan hallitsevampia ja voimakkaampia kuin luonnossa esiintyvät vapaat ja avoimet muodot.

Suunta. Suunnista suurimman jännitteen saa aikaan suunta, joka osoittaa kuvakentän kulmiin (mts. 58). Keskitetty liike luo kuvaan yhtenäisyyttä ja moneen eri suuntaan osoittava liike levottomuutta ja hajanaisuutta. Toisaalta Hatva (1993, 58) toteaa, että myös semanttiset sisällöt ohjaavat huomiota. Esimerkiksi lukija saattaa seurata kuvaa suuntaan, johon kuvassa oleva henkilö katselee, vaikka kuvan syntaktisen tason suunta osoittaisikin aivan muualle.

Määrä. Jännitettä voidaan saada aikaan elementtien eri lukumäärällä (Huovila 2006, 42). Yksinäinen kuvakentässä oleva elementti tulee hyvin esiin monen joukosta.

Yllättävät eväät -kirjassa jännitettä on pyritty luomaan tarkoituksenmukaisesti lähinnä jonkin asteisella kokojännitteellä, jossa hahmot ovat eri kokoisia ja suurin hahmo kiinnittää huomion. Hahmojen kokoero ei kuitenkaan läpi kirjan ole kovin huomattava. Kirjaa tehdessä yksittäisen hahmon korkeus on pyritty pitämään enintään noin sivun korkuisena.

Lisäksi joidenkin aukeamien eri kuvat eivät erotu kunnolla toisistaan. Aukeamalla, jossa Jeesus parantaa sairaita, sivut erottuvat toisistaan jännitteellä, jossa toisessa kuvassa on tausta ja toisessa tausta on valkoinen, sekä vasemman kuvan melko staattisella ja oikean kuvan dynaamisella sijoittelulla (Kuvio 13). Eräällä toisella aukeamalla taas – vaikkakin toisessa on käytetty eri kuvakulmaa – kummassakin kuvassa on tausta, mikä vaikeuttaa kuvien erottamista (Kuvio 14).

Kuva 13. Aukeaman kuvien välinen jännite.

Kuva 14. Viereiset kuvat sulautuvat liikaa yhteen.

Jännitettä muodossa tai määrässä ei juuri ole. Koska tarinan ympäristö sijoittuu luontoon, ovat muodot pääosin orgaanisia ja pyöreitä, mikä luo kuviin mielestäni yksitoikkoisuutta. Kaikissa kuvissa on myös paljon ihmisiä tai muita objekteja tiiviissä ryhmissä, joten aina yksittäinen elementti ei pääse esille.

4.5.5 Värisommittelu

Wetzer (2000, 69) esittelee neljä erilaista väriharmoniaa. Valööriharmoniassa sommitelma perustuu yhden värin tummuuseroihin ja niiden sopusuhtaiseen jakamiseen. Lähiväriharmoniassa käytetään väriympyrän vierekkäisiä värejä kuten sinistä, vihreää ja keltaista ja niiden eri tummuusasteita ja kylläisyyksiä. Vastaväriharmoniassa rinnastetaan vastaväripareja, kuten punaista ja vihreää. Yleensä tällöin toinen väreistä on pääroolissa ja toinen sivuroolissa, jotta ne eivät kilpailisi keskenään tilasta (mts. 71). Disharmonisessa sommitelmassa käytetään useampaa eriarvoista väriä luomaan levottomuutta ja jännitystä.

Värin kylläisyys tarkoittaa sen puhtautta ja pigmenttipitoisuutta. Puhdas väri on voimakas ja loistava, kun taas murrettu tai mustalla taitettu väri on maalauksellinen ja luonnollisen oloinen (mts. 25). Värit voidaan jakaa kylmiin ja lämpimiin (mts. 27). Lämpimiä värejä ovat keltainen, oranssi ja punainen, ja kylmiä värejä violetti, sininen ja vihreä. Lämpimät värit ovat raskaita ja siksi niiden luonnollinen paikka on kuvakentän alareunassa, kun taas kylmät värit ovat kevyitä ja pakenevia, jolloin ne mielletään helpommin kuuluvaksi kuvan yläreunaan.

Väri on Hatvan (1993, 57) mukaan katsetta selvästi ohjaava tekijä. Kirkkaat ja puhtaat päävärit huomataan parhaiten. Väri ohjaa katsetta kuitenkin vain silloin, kun se erottuu riittävästi ympäristöstään eli sillä on luotu jännitettä ympäröiviin väreihin.

Yllättävät eväät -kirjan kuvituksen värimaailma on disharmoninen oikeastaan jokaisella sivulla, mikä luo hieman levottoman tunnelman. Disharmonia syntyy pitkälti hahmojen vaatteiden erilaisista väreistä. Värien samanlaiset kylläisyysasteet puolestaan luovat kuvitukseen ajoittain tasapaksun tunnelman. Väriyksessä on pyritty jonkinasteiseen dokumentoituuteen eli värit osoittavat kohteen todellisen värin (Hatva 1993, 113). Väripinnat ovat tasaisia, ja hahmoihin ei ole lisätty min-

käännlaisia varjostuksia, mikä pienentää mielestäni kolmiulotteisuuden tuntua. Hahmojen ympärille on jätetty valkoinen raja, minkä tarkoitus on korostaa hahmoja ja nostaa ne taustastaan. Pitemmän päälle valkoisen rajan käyttö vähentää mielestäni kuvan kolmiulotteisuutta, mutta jos hahmo on hyvin saman värinen kuin tausta, se nostaa hahmon hyvin esille.

4.5.6 Liike ja aika

Toisin kuin elokuvassa, staattisella ja kaksiulotteisella pinnalla esitettävässä yksittäisessä kuvassa ei ole suoraa keinoa näyttää liikettä (Nikolajeva & Scott 2006, 139). Aikaulottuvuus on siis ilmaistava tilaulottuvuuden keinoin (Niemelä 2001, 66).

Kuten jo aikaisemmin on todettu, liikettä saadaan yksittäisessä kuvassa aikaan dynaamisella sommittelulla, jossa yksinkertaisimmin sanottuna sommittelun keskipiste on jossain muualla kuin kuvakentän keskellä (Niemelä 2003, 65). Kuvan syntaktisella tasolla tilan ja liikkeen tuntua voidaan luoda erilaisilla linjoilla ja muodoilla (Huovila 2006, 37–38). Vaakasuora viiva tulkitaan levolliseksi ja tasapainoiseksi, kun taas pystysuorat, vinot ja erisuuntaiset viivat viestivät liikettä. Kuvan mahdollisiin hahmoihin sisältyvä liike on näin suhteessa myös niiden visuaalisen muotoon, vaikka niitä ei olisi kuvattu liikkeessä (Happonen 2001, 102). Hahmot voivat vaikuttaa paikallaan pysyviltä tai olla täynnä liikettä eri suuntiin.

Liikkuvat hahmot on saatettu kuvata esimerkiksi ilmassa kesken hypyn tai juuri nostamassa esinettä (Nikolajeva & Scott 2006, 139–140). Niihin saatetaan lisäksi yhdistää esimerkiksi vauhtiviivoja ja muita symboleja, jotka kuvaavat ja täydentävät liikkeen tuntua. Tällaiset lisätyt liikkeen kuvaamisen konventiot eli yleiset tavat perustuvat vahvasti sopimukseen, jotka omaksutaan länsimaisessa kulttuurissa muun muassa sarjakuvien ja kuvakirjojen välityksellä (Hatva 1993, 127).

Yksittäiseen taide- tai kuvituskuvaan verrattuna kuvakirjat rakentuvat kuitenkin myös kerronnallisuuden ja peräkkäisyyden varaan, joilla luodaan liikkeen tuntua (Nikolajeva & Scott 2006, 139). Siksi niiden kuvat eivät ole samalla tavalla sellaisinaan tasapainoisia (Happonen 2001, 106). Kuvakirja on alusta loppuun liikkeessä,

sillä tarina etenee sekvenssimäisesti ja lukijan katse liikkuu aukeamalla (Niemelä 2001, 66). Selaaminen ja sivunkääntämisen draama opettaa lukijalle samalla tarinan kuva kivalta jatkumista ja ajan etenemistä (Heinimaa 2001, 158). Lukijan on lisäksi kuviteltava, mitä tapahtuu aukeamien välissä kun sivua käännetään (Happonen 2001, 106). Eri kuvien välille liikettä luovat muun muassa perspektiivien vaihtelu ja näyttämöiden vaihtuminen (Cavallius 1977, 33, Happonen 2001, 104 mukaan).

Länsimaisessa kulttuurissa kuvaa ja sommitelmaa luetaan lukusuunnan mukaisesti eli vasemmalta oikealle (Ylimartimo 1998, 82; Happonen 2001, 105). Kuitenkin, vaikka esimerkiksi israelilainen kuvakirja esittää Happonen (2001, 105) mukaan tapahtumat heprean kielen kirjoitussuunnan mukaisesti oikealta vasemmalle, Hatva (1993, 121) kyseenalaistaa kuvan lukusuunnan riippuvuuden kulttuurista. Hän toteaa, että useissa tutkimuksissa itämaisten ja länsimaisten ihmisten katselukuvioissa ei ole huomattu eroa, joten kuvia katsotaan luultavasti yhdenmukaisesti vasemmalta oikealle.

Lukusuuntaa hyödynnetään kuvakirjojen kuvituksessa, ja onkin syntynyt tiettyjä konventioita, joiden merkityksen kuvakirjan lukija oppii vähitellen tulkitsemaan (Happonen 2001, 105). Eräs yleisesti kuvakirjoissa käytetty liikkeen ilmaisemista yhdessä kuvassa osoittava keino on simultaani suksessio (Nikolajeva & Scott 2006, 140). Siinä näytetään sarja kuvia, usein kuvia kirjan hahmosta, länsimaissa lukusuunnan mukaisesti. Kuvassa esitetyt hetket ovat ajallisesti eroavia, mutta niiden tapahtumat liittyvät jollain tavalla toisiinsa, jolloin tapahtuva muutos kuvien välillä ilmaisee aikaa ja liikettä.

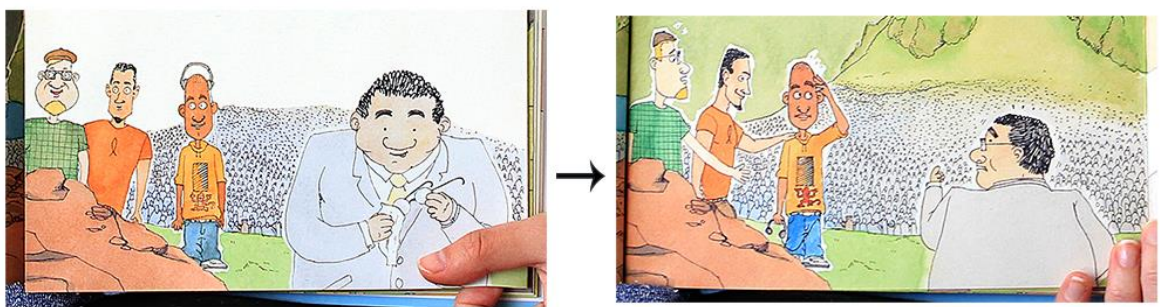
Kirjan vasen ja oikea sivu, verso ja recto, voivat myös ilmaista liikkeen tuntua (emt. 150). Aukeaman vasen sivu voidaan tulkita turvalliseksi kotisivuksi, jolla esitellään päähenkilöt, kun taas oikea sivu edustaa reuna-aluetta, josta lähestyvät uudet, vieraat ja uhkaavat elementit (Rhedin 1992, 173, 178–181, Happonen 2001, 108 mukaan). Kuvakirjassa on usein kyse päähenkilön tekemästä ulkoisesta tai sisäisestä matkasta, jolloin tarina etenee kuvissa vasemmalta oikealle ja lopussa suuntautuu takaisin kotiin päin, oikealta vasemmalle.

Nikolajeva ja Scott (2006, 152) esittelevät liikkeen kuvaamisen keinona *pageturnerin* eli *sivunkääntäjän*. Se tarkoittaa sanallista tai visuaalista yksityiskohtaa, joka kehottaa kääntämään sivua ja katsomaan, mitä seuraavaksi tapahtuu. Visuaalinen sivunkääntäjä voi olla esimerkiksi hahmo, joka on menossa sivun reunan yli.

Happonen (2001, 112) toteaa, että jatkuva liike voi käydä lukijalle puuduttavaksi. Siksi kaikkien aukeamien ei kannata olla yhtä vauhdikkaita, vaan välillä tarvitaan rauhallisempia kerronnan jaksoja.

Yllättävät eväät -kirjassa on havaittavissa syntaktisella tasolla luodun liikkeen tunnun lisäksi joitain mainittuja kuvakirjan konventioita. Kirjan ensimmäisellä sivulla esitellään Rhedinin mallin mukaan kirjan päähenkilöt ja oikeanpuoleisilla sivuilla he matkaavat oikealle kohti seikkailua. Aukeamalla on siis käytetty hyväksi myös simultaania suksessiota, sillä samat henkilöt näkyvät kuvassa kaksi kertaa tekevässä eri asioita.

Oikeastaan koko kirjan lisäsivujen idea hyödyntää simultaania suksessiota eli lisäsivuilla esitettyjen ja niiden alta paljastuvien hahmojen välistä muutosta. Samalla odotus muuttuvasta kuvasta toimii sivunkääntäjänä ainakin kirjan perinteisessä lukutavassa. Toisaalta Yllättävät eväät -kirjassa lisäsivujen alla tapahtuva muutos on välillä ehkä liian pieni, kuten aukeamalla, jossa Jeesus käskyy opetuslasten antaa ihmisille syötävää (Kuvio 15).

Kuvio 15. Tällä aukeamalla lisäsivun alla kuva muuttuu vain vähän.

Tarinassa ollaan alun matkustamista lukuun ottamatta samassa paikassa, joten mitään suurta liikkumista paikasta toiseen ei tapahdu. Siksi kuvissa ei oikeastaan ole visuaalisia sivunkääntäjiä, jotka jatkaisivat henkilöiden matkaa. Kuvien ympä-

ristön kuvaus muuttuu lähes joka kuvassa kuitenkin jonkin verran, mikä luo liikkeen tuntua, mutta kuvien välinen perspektiivivaihtelu on suppeaa.

4.6 Ohjeistus

Analyysin perusteella Yllättävät eväät -kirjan kuvituksesta löytyy tiettyjä asioita, jotka pitää Mestarin messissä -kirjasarjan kuvituksen yhtenäisyyden vuoksi säilyttää pääpiirteissään, osaa taas voi kehittää. Seuraavissa kohdissa on tiivistetty ohjeistus seuraavien kirjojen kuvitusta varten.

Kuvan ja tekstin vuorovaikutus. Kirjasarjan kirjat ovat tyypiltään täydentäviä kuvakirjoja eli kuva ja sana täydentävät toistensa jättämiä aukkoja. Tekstissä on tärkeää pyrkiä kertomaan tarina niin kuin se on Raamatun evankeliumeissa lisäämättä siihen mitään olennaisia tapahtumia vääristäviä asioita. Kuvituksen tehtävänä on kertoa tarina nykyaikaan soveltaen ja täydentäen, ja erityisen tärkeää sille on tuoda huumoria ja liikettä mahdollisesti pysähtyneisiin tai lapsen mielestä vähemmän mielenkiintoisiin tekstikohtiin. Lisäksi kuvitukseen voi upottaa tekstistä tai sen ulkopuolelta symboleita ja merkityksiä, joita lapset eivät välttämättä tajua, mutta joista aikuinen lukija saa iloa.

Yllättävät eväät -tarinaa enemmän seuraavien kirjojen kuvan ja tekstin vuorovaikutukseen voi harkitusti keksiä myös vastakohtaisuuksia ja jopa ristiriitaisuuksia. Tekstistä kannattaa karsia turhat yksityiskohdat, jotka selkeästi on pääteltävissä kuvasta, jotta liiallinen tekstin ja kuvan yhdenmukaisuus ei puuduta lukijaa. Syllepsihahmossa on kehitettävää. Joka kirjassa on oltava yksi tai muutama syllepsihahmo, jotka seikkailevat kirjan joka aukeamalla. Syllepsihahmolla on kirjoissa oma tarinansa, eikä hahmoa saa mainita ollenkaan tekstissä. Osa antropomorfisista hahmoista ja syllepseistä voidaan sijoittaa kuvitukseen myös tarinaa tukevasti, jotta ne eivät ole niin irrallisia.

Sijoittelu. Kirjasarjan seuraavissa kirjoissa pyritään soveltamaan dynaamisissa kuvissa kultaista leikkausta tai jakoa kolmanneksiin. Yllättävät eväät -kirjan kuvitusta paremmin pitää pyrkiä hyödyntämään syntaktisella tasolla myös viivojen,

muotojen ja linjojen katseen johdattavaa vaikutusta, jotta kuvaan sijoitettu tärkein elementti tai elementit painottuvat.

Jännite. Yllättävät eväät -kirjassa jännitettä tukahduttavat aukeaman eri sivujen liiallinen yhteensulautuminen ja kuvallisia yksiköitä täynnä olevat rauhattomat kuvat. Seuraavissa kirjoissa jännitettä pitää pyrkiä luomaan enemmän myös muilla keinoilla kuin koon vaihtelulla, jotta kuvissa ja kuvien välillä on rytmillistä vaihtelua. Katsojan silmä saa näin välillä levätä ja välillä olla enemmän liikkeessä. Aukeaman vasemman ja oikean kuvan erottaminen toisistaan pitää olla selkeämpää, ellei niitä nimenomaan halua sulauttaa yhteen.

Värisommittelu. Kirjasarjan värimaailmaa pitää kehittää hieman pois Yllättävät eväät -kirjan disharmoniasta. Vastavärejä ja lähivärejä pitää käyttää tarkoituksella luomaan tunnelmaa ja painottamaan kuvan tärkeitä alueita. Kuviin luodaan tästedes kolmiulotteisuutta objektien ja hahmojen yksinkertaisilla varjostuksilla. Hahmojen ympärille jätetään valkoinen raja vain, jos hahmo ei muuten korostu taustasta tai rajalla on jokin muu perusteltu tarkoitus.

Liike ja aika. Tarkoituksenmukaista tarinaa visuaalisesti ja verbaalisesti eteenpäin vievää liikettä pitää kehittää niihin kirjoihin ja kirjan yksittäisiin sivuihin, joihin se sopii. Jos on kyse matkasta, sovelletaan pääasiallisesti Rhedinin (1992, 173, 178–181) määritelmiä oikean ja vasemman sivun ja henkilöiden suhteesta. Lisäsivun kääntämisessä tapahtuvan liikkeen ja ajan muutoksen ei tarvitse olla aina samanaista, eli jollakin sivulla muutos voi olla nopea ja pieni, kun taas toisilla se voi olla suuri ja ajallisesti pitkä. Lisäsivuille pitää varoa laittamasta tarinan kannalta erittäin olennaisia tapahtumia, sillä yhteislukutilanteessa lisäsivua katsotaan vain vähän aikaa ennen sen kääntämistä.

5 YLLÄTTÄVÄ SYNTYMÄ -KIRJAN KUVITUSPROSESSI

5.1 Tarinan kirjoittaminen

Yllättävä syntymä -kirjan tarinan kirjoitin yhdessä Jenni Kurjen kanssa. Kirja kertoo Jeesuksen syntymästä ja sijoittuu aikajärjestyksellisesti kirjasarjan ensimmäiseksi osaksi. Koetimme saada tarinaan hiukan Yllättävät eväät -tarinaa enemmän jännitystä ja seikkailun tuntua. Se oli melko helppoa, sillä Jeesuksen syntymään liittyy Raamatussa paljon ihmeellisyyttä ja vaarallisia tilanteita. Tarinan tekstiin lisäsimme kuvailevia ja selventäviä yksityiskohtia kuten henkilöiden ajatuksia.

5.2 Keskeisten hahmojen suunnittelu

Tekstin pohjalta aloin ideoida ja luonnostella tarinan keskeisiä hahmoja (Kuvio 16). Jenni kommentoi niitä ja antoi kehitysehdotuksia. Mietin, minkälaisia luonteenpiirteitä hahmoille annan, mikä oli tekstin perusteella vaikeaa, sillä Raamattu ei kuvaille paljoa henkilöitä vaan enemmänkin heidän tekojaan. Valmiille hahmoille yhteiseksi piirteiksi tuli silmien rakenne ja melkein kaikille suhteellisen iso pää (Kuvio 17).

Jeesus. Jeesuksen hahmon olin suunnitellut jo Yllättävät eväät -kirjaan, mutta nyt haasteena oli suunnitella Jeesus-hahmo nuorena. Pyrin luomaan lapsihahmosta tunnistettavan suhteessa aikuiseen hahmoon muun muassa samoilla ilmeillä ja kala-symbolilla Jeesuksen paidassa.

Maria. Maria oli luultavasti melko nuori nainen ja halusin tehdä hänestä luonteeltaan reippaan, iloisen ja ilmeikkään.

Joosef. Joosef oli Raamatun mukaan ammatiltaan puuseppä. Halusin tuoda esille tätä muun muassa hänen pukeutumisessaan, joka on rentoa ja luonnonläheistä. Joosef on Mariaan verrattuna vähän hölmön ja hassun oloinen, joten he muodostavat yhdessä hyvän toisiaan täydentävän parivaljakon.

Herodes. Herodeksen luonteesta kertoo jotain se, että hän tapatti uuden kuninkaan pelossa Betlehemin kylästä kaikki alle kaksivuotiaat poikalapset. Halusin kuvata Herodeksen modernina tyrannina, joka on turhamainen ja itseriittoinen. Herodeksen lemmikkinä on pienen pieni koira, joka tuo jännitettä Herodeksen isoon olemukseen.

Gabriel. Halusin ottaa enkelin kuvaamiseen hieman totutusta poikkeavan lähestymistavan. Monissa kuvissa enkelit esitetään joko pieninä lapsenkaltaisina olentoina tai vastaavasti todella pelottavina olentoina, joilla on massiiviset siivet. Kuvasin Gabrielin ihmismäisenä hahmona, sillä Raamatussa on monia tapauksia, joissa enkeli on ilmestynyt ihmiselle sellaisena. Kunnioitusta luo hahmon pituus.

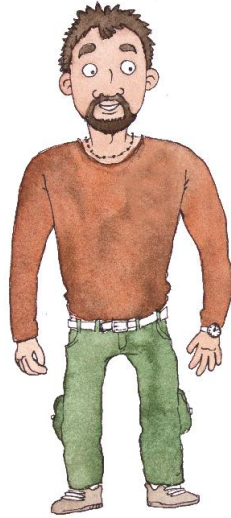
Tähtitieteilijät. Itämaan tietäjien nykyaikaisina vastineina suunnittelin neljä tähtitieteilijää, jotka ovat kaikki hyvin eri näköisiä. Perinteisissä kuvauksissa tietäjiä on kolme ja he ovat hyvin saman näköisiä, mikä ei ole mielestäni kertomuksen kannalta olennaista. Kaikki neljä hahmoa pyrin suunnittelemaan viisaan näköisiksi.

Kuva 16. Hahmojen luonnoksia.

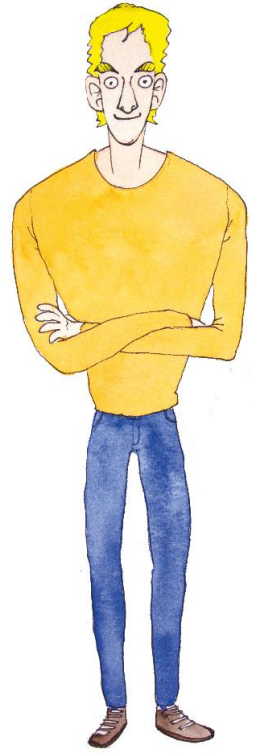
Jeesus

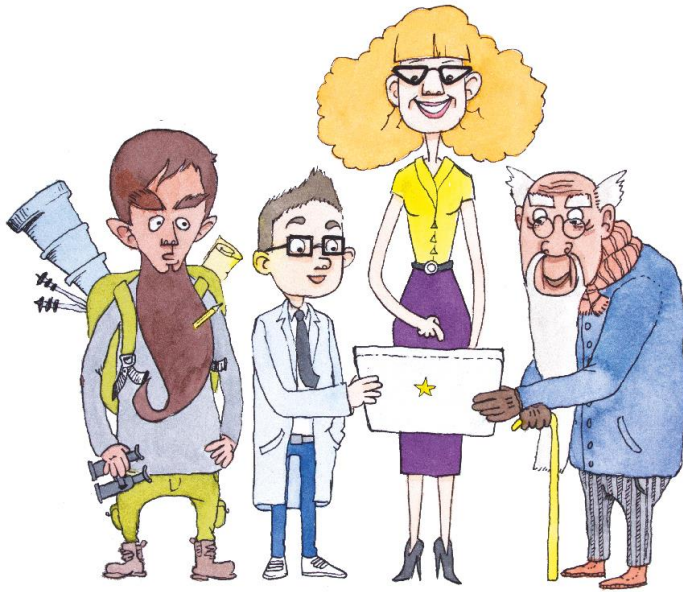
Joosef

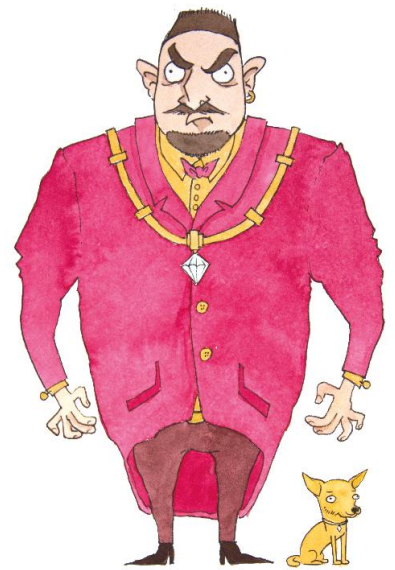
Maria

Enkeli Gabriel

Tähtitieteilijät

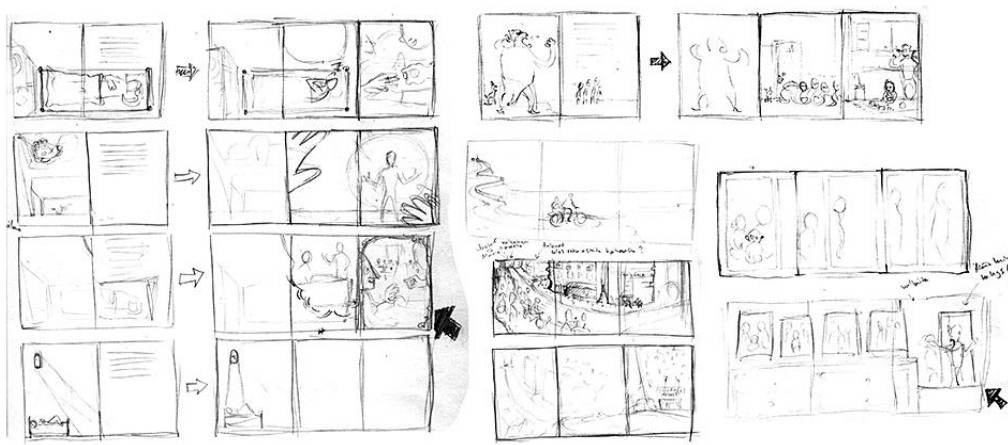
Herodes

Kuva 17. Kirjan keskeiset hahmot.

5.3 Pikkukuvat ja luonnostelu

Hahmojen suunnittelun jälkeen aloin suunnitella aukeamien kuvien rakennetta. Jo tekstiä kirjoittaessamme ja jakaessamme sitä kullekin aukeamalle minulla muotoutui päässä mielikuvia ja ideoita, joita hahmottelin ja kehittelin noin 5x9 millimetrin kokoon. Luonnoksiin hahmottelin muun muassa hahmojen ja elementtien sijoittelua sekä niiden muotoa ja liikesuuntaa (Kuvio 18). Vertailin aukeamien pikkukuvia ja niiden peräkkäistä sopivuutta kirjan visuaalisen rytmin, juonen ja liikkeen vaikutelman kannalta.

Sopivien pikkukuvien perusteella luonnostelin kirjan formaatin mittasuhteiden mukaiset luonnokset pienemmässä mittakaavassa. Ne helpottivat kuvien piirtämistä maalausoriginaaleihin. Tein lisäksi pieniä väriluonnoksia, joihin suunnittelin aukeamien värimaailmaa (Kuvio 19).

Kuva 18. Pikkukuvia aukeamista.

Kuva 19. Väriluonnoksia.

5.4 Originaalien kuvitus

Seuraavaksi esitellään seitsemän aukeaman kuvitukset, joiden teksti on liitteessä 1. Originaalit luonnosteltiin lyjykynällä, jonka jälkeen tehtiin ääriviivat tussikynällä ja lopuksi kuva maalattiin akvarelliväreillä 20 % kirjan formaattia isommassa koossa. Aukeama-originaalin koko luonnollisessa koossa on 756x336 mm.

Kuvat on muokattu opinnäytetyötä varten Photoshopilla sellaiseen kuntoon, että niitä voi käyttää havaintomateriaalina, mutta lopullista kirjaa varten otetaan ja muokataan tarkemmin uudet kuvat.

Kuvia suunnitellessani pyrin soveltamaan Hatvan (1993, 39–46) esittämiä ajatuksia kuvan syntaktisesta, semanttisesta ja pragmaattisesta tasosta. Toisin sanoen ensin mietin, mikä on kuvan tarkoitus sekä mitä sillä haluan viestiä suhteessa tekstiin ja lasten mahdolliseen aiempaan kokemukseen. Sitten valitsin kuvapinnalle laitettavat henkilöt ja objektit, sekä niiden ilmeet, eleet ja suhteet. Lopuksi tussasin ja maalasin kuvat käyttäen erilaisia kontrasteja, muotoja, viivoja ja värejä.

5.4.1 Enkeli vierailee Marian luona

Kuvio 20. Ensimmäinen aukeama.

Ensimmäinen aukeama koostuu avattuna yhdestä isosta kuvasta (Kuvio 20). Kuvassa on haluttu painottaa tekstin mainitseman siivoushetken sekavuutta ja nopeampaisuutta sekä enkelin kohtaamisen yllättävyyttä ja ehkä pelottavuuttakin. Enkelin mainitsema Marian neitseellisesti raskaaksi tuleminen on jätetty tekstin ja lukijan mielikuvituksen varaan.

Ennen kun lisäsivua käännetään, Maria on tomeran ja määrätietoisen näköinen. Lisäsivun käännyttyä Maria pelästyy, mikä näkyy varautuneessa asennossa ja hypähtämisessä. Sopimuksenvaraiset vauhtiviivat ja ihmetystä osoittavat viivat hahmon pään vieressä korostavat liikettä (ks. 31). Syntaktisella tasolla kuvan linjat ja muodot esimerkiksi matossa, huonekasvissa, lampussa, seinissä ja imurin let-

kussa vievät katsetta kohti Mariaa ja Enkeliä. Toisaalta hienovaraisina katseen kuljettajina ovat myös tauluissa esitettyjen hahmojen katseet.

Jännitettä on luotu muun muassa hahmojen kokoerolla, oikeaan alakulmaan osoitavilla linjoilla ja värikontrastilla, jossa Marian kirkkaanpunainen vaatetus eroaa murretun värisestä uhkaavasta ja tummasta lattiasta. Jännitettä, liikettä ja hetken yliluonnollisuutta halutaan välittää myös huoneen perspektiivin vääristymällä. Yli-martimo (1998, 44) lukee perspektiivin vääristämisen informoivaksi deformaatioksi eli satumaaailman luomiseen käytetyn realismin tukahduttamisen keinoksi.

Suuri enkeli tulee kuvaan uutena ja vähän pelottavanakin elementtinä oikealta. Enkeli on ymmärrettävissä yliluonnolliseksi olennoiksi kokonsa ja lisäksi lattiaan kuvatun varjon takia, jossa pienet siivet toimivat yliluonnollisuuden indeksinä.

Kirjan jokaisella aukeamalla seikkaileva syllepsihahmo näkyy ensimmäistä kertaa heti aukeaman vasemmalla sivulla (Kuvio 21).

Kuva 21. Kirjan syllepsihahmo.

5.4.2 Joosef näkee unen

Kuvio 22. Toinen aukeama.

Aukeaman kuvituksen tavoitteena on kuvata muutosta Joosefin tyhjyyden tunteesta onnellisuuteen. Aukeama rakentuu yhteensä kolmesta kuvasta (Kuvio 22). Kääntämättömällä aukeamalla lähinnä murretuilla lähiväreillä sommitellussa kuvassa Joosef on kuvattu lintuperspektiivistä makaamassa mietteliäänä sängyssä. Perspektiivi korostaa hetken pysähtyneisyyttä ja valkoinen tyhjä tila ajatusten tyhjyyttä.

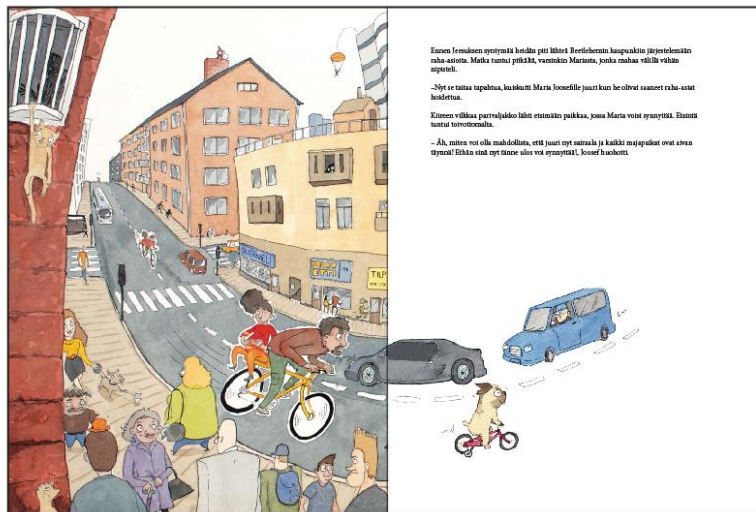
Avatun aukeaman toisessa kuvassa Joosef on nukahtanut ja siirtynyt unimaailmaan, josta kertoo kuvan ympärillä oleva kuplamainen kehys, jonka ainakin länsimainen lukija toivottavasti yhdistää sarjakuvissa paljon käytettyyn sopimuksenväraiseen tapaan kuvata henkilöiden ajatuksia. Teksti myös tukee unimaailmaan siirtymistä. Kupla ei toisaalta ole erillinen kuva, niin että voidaan puhua aukeamalla

olevan kolme eri kuvaa, sillä kuvituksessa on käytetty kuva kuvassa -rakennetta. Ylimartimo (1998, 69–74) tarkastelee tätä rakennetta merkittävänä satumaailman luomisen keinona. Tässä kuvassa rakenteesta voidaan käyttää nimitystä metakuva, sillä kuvatun kohtauksen ja siinä olevan kuva kuvassa -esityksen rajat näyttävät häviävän ja sulautuvan toisiinsa, mikä näkyy sinisen verhon jatkumisena kuplana, verhon narun muuttumisena enkelin siiveksi ja peiton muuttumisena veneeksi (Ylimartimo 1998, 72). Hahmot on maalattu pääosin lämpimillä väreillä, jolloin ne nousevat esiin kylmänsinisestä taustasta.

Kolmannessa kuvassa kuvataan hetki Marian ja Joosefin häistä. Siinä on samantyyppistä metakuvan tuntua, sillä köynnös menee hieman edellisen kuvan päälle. Toisaalta köynnös toimii kuitenkin kehyksenä, joka rajaa kuvan omaksi kokonaisuudekseen (Ylimartimo 1998, 74). Brusilan (2003, 17) mukaan kehystämätön kuva kutsuu katsojaa osallistumaan tapahtumiin, mutta kehys eristää kuvan muusta ympäristöstä tehden siitä jotenkin erityisen ja laittaa katselijat kiinnostumaan kehystettyjen henkilöiden identiteetistä. Hääkuvassa onkin pyritty tekemään hetkestä juhlallinen ja pysähtynyt. Kehyksen avoin alareuna ja oikeasta alareunasta kurkistava syllepsihahmo toimivat kuitenkin visuaalisina sivunkääntäjinä vieden tarinaa eteenpäin.

Hahmot on sijoitettu niin, että niiden kasvot johdattavat lukijan katsetta aukeaman yläreunasta kaarevasti kohti oikeaa alareunaa, jossa syllepsihahmo ikään kuin pysäyttää liikkeen katsomalla lukijaa päin. Viimeisen kuvan värimaailma on raikkaalla vihertävällä värimaailmallaan jännitteessä vasemmanpuolimmaisiiin rusehtaviin kuviin.

5.4.3 Ruuhkainen kaupunki

Kuvio 23. Kolmas aukeama.

Kolmannen aukeaman kuvitus käsittelee noin puolta sen tekstistä (Kuvio 23). Alkupuolen raha-asioiden hoitaminen on jätetty lukijan mielikuvituksen varaan, ja on keskitytty kuvaamaan vauhdikkaampia tapahtumia. Kaupunkikuva sisältää paljon elementtejä ja henkilöitä, joita ei mainita tekstissä ollenkaan.

Aukeaman kaupunkikuvauksen kuvituksessa on haluttu korostaa tilanteen nopeaa mutta samalla vaikeaa liikettä, niin että katsoja saa vaikutelman kiireestä ja taistelusta aikaa vastaan. Vaikutelma on koitettu saada aikaan puolikaaren muotoon kuvatulla tiellä, jonka keskivaiheeseen päähenkilöt on kuvattu. Hahmot ovat kaaren pohjalla, josta on pyöräiltävä vielä ylämäkeen. Lisäksi henkilöt etenevät vastavirtaan, sillä suurin osa muista ihmisistä ja ajoneuvoista etenee vastakkaiseen suuntaan. Kuvan laajakuvamaisen vääristävä perspektiivi ja talon seininä toimivat

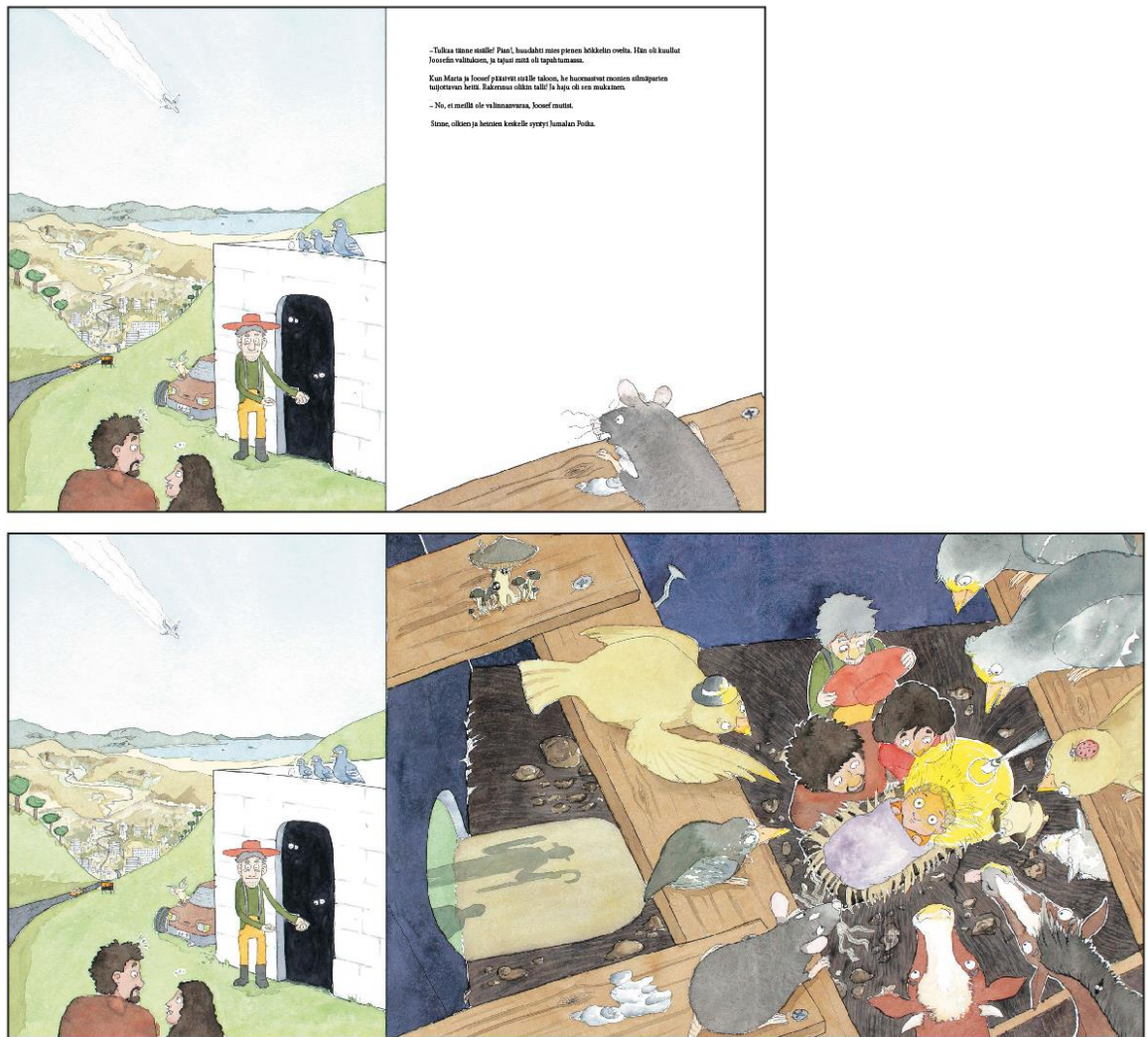
kehykset pitävät kuvan elementit tiukasti kuvan sisällä, mikä korostaa päähenkilöiden pyrkimystä päästä ulos kuvasta.

Kuvan syntaktisella tasolla katseen on haluttu ohjautuvan tien linjojen mukaisesti ja kiinnittyvän ensimmäisenä polkupyörän renkasiin. Renkaat erottuvat muusta kuvasta tummuus–vaaleus-kontrastillaan. Lisäksi huomion kiinnittävää kirkkaan-punaista väriä on käytetty ainoastaan Marian paidassa. Maria on sijoitettu ensimmäiseen kuvaan jako kolmanneksiin -periaatteen mukaan kahden linjan risteyskohtaan.

Kuvassa on hyödynnetty simultaania suksessiota, joka kertoo päähenkilöiden reitin. Liikkeen ja jatkuvuuden vahvistajana toimii myös kahden kuvan osittainen sulautuminen toisiinsa. Vaalea ränniputki erottaa kaksi kuvaa, mutta puun runko ja tiiliseinä ovat ikään kuin samaa elementtiä. Oikeanpuoleisen kuvan liike on pysähtynyt, mikä näkyy hahmojen hengästyneistä asennoista ja kuvan reunassa kohoavasta oikeansuuntaisen liikkeen tukkivasta rakennuksesta. Muotojännitettä on luotu orgaanisten puun pinnan muotojen ja suorakulmaisten oven muotojen välille.

Tekstin mukaan Joosef jää tuskaisena miettimään, mitä seuraavaksi pitäisi tehdä. Ratkaisua ei vielä kerrota, vaan teksti toimii verbaalisena sivunkääntäjänä. Visuaalisena sivunkääntäjänä kuvassa on kaukana kättään huiskuttava mies, joka liittyy seuraavan aukeaman tapahtumiin.

5.4.4 Ihmeellinen syntymä

Kuvio 24. Neljäs aukeama.

Neljännän aukeaman vasemmanpuoleisessa kuvassa on haluttu antaa lukijalle epävarma olo siitä, pitäisikö rakennukseen mennä sisälle (Kuvio 24). Valinnanvara ei näytä olevan, sillä lähimmät muut rakennukset on kuvattu kauas laaksoon. Ilman tekstiä kuvan pimeä suuaukko siellä loistavine silmineen voi vaikuttaa pelottavalta, joskin miehen ystävällinen ilme lieventää kyseistä konnotaatiota. Teksti ei kerro Marian ja Joozeefin epäroinnista, vaan toteaa heidän menevän sisälle. Se siis yksinkertaistaa kuvan sanomaa. Syntaktisella tasolla katse on haluttu ohjata rakennuksen ovelle tummuus-vaaleus -kontrastilla. Lisäksi taivaalla lentävä lentokone osoittaa ovelle päin.

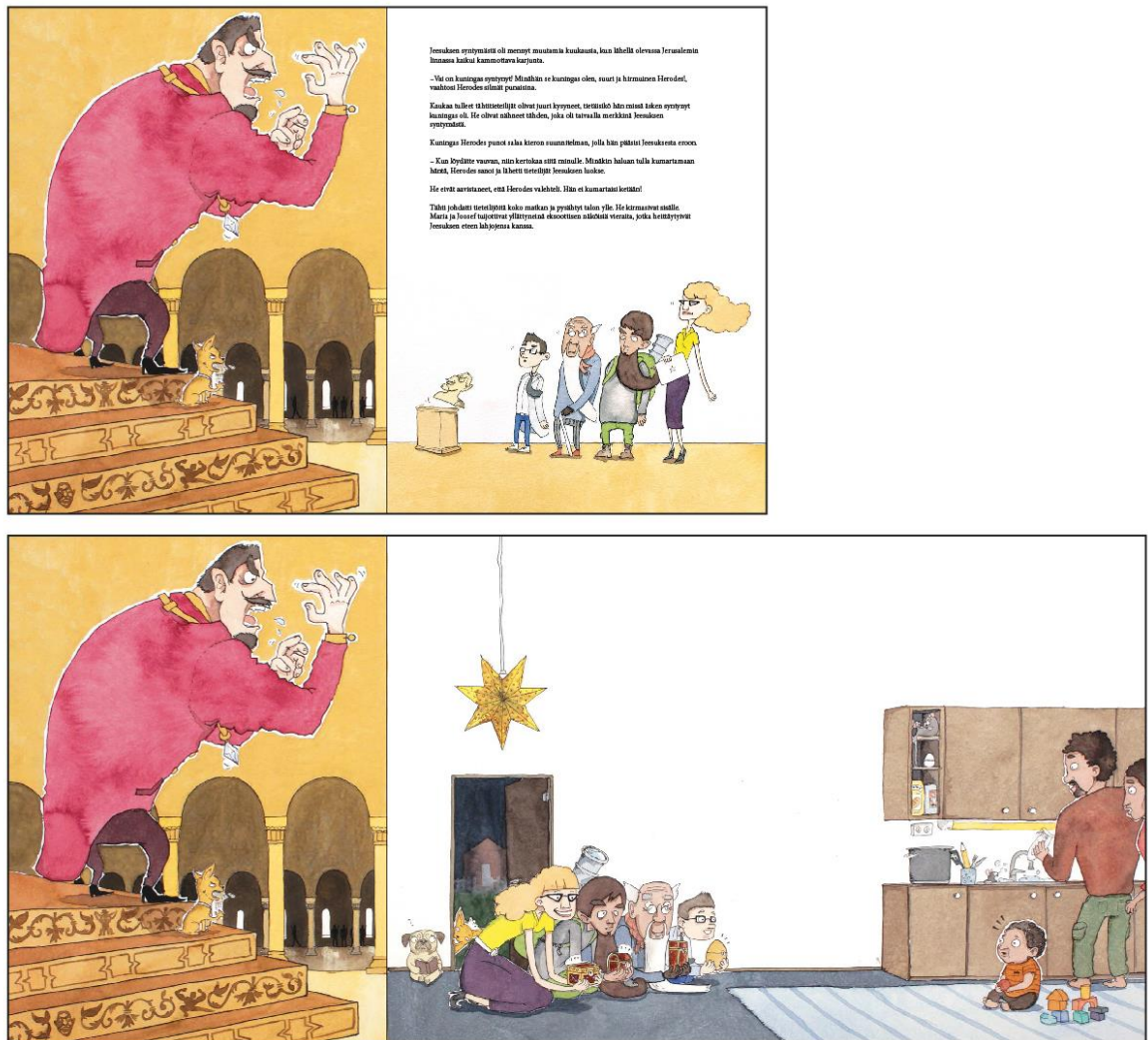
Aukeaman toisessa kuvassa on haluttu korostaa tekstin viimeistä lausahdusta: ”Sinne, olkien ja heinien keskelle syntyi Jumalan Poika”. Kuva esittää napakan

tekstin tavoin pysähtynyttä hetkeä, jossa kaikki kuvan hahmot katsovat kohti suurin piirtein kuvan kultaiseen leikkaukseen sijoitettua Jeesus-lasta. Katseiden lisäksi syntaktisella tasolla keskittävää painotusta luovat maassa olevat viivat ja muodoltaan ja tummuus–vaaleus-kontrastillaan erottuva valokehä. Kristillisiä ikoneita ja kirkkomaalauksia nähneet saattavat tunnistaa valon sädekehäksi, joka kertoo henkilön pyhydestä. Sädekehä kuitenkin muuttuu monimerkitykselliseksi, kun lukija huomaa sen olevan vain sähkölampun valo. Valon tarkoituksena on siis sekä tehdä kuvasta juhlallinen että tehdä tilanteesta arkinen. Tämä riippuu siitä, onko lukija tietoinen valon symbolisuudesta. Kuvan tarkoituksena on myös esittää perinteinen seimiasetelma tunnistettavasti, kun muut kirjan kuvat eivät assosioitu lukijan mielessä niin vahvasti Raamatun kertomuksiin.

Liikkeen ja ajan kulumisen vaikutelmaa vahvistaa kuvien oviaukkojen vierekkäisyys. Toisessa ovi on kuvattu talon ulko- ja toisessa sisäpuolelta, ja lukija voi ikään kuin tehdä itse matkan ovesta sisään.

Oviaukossa näkyvät varjot ovat indeksejä Jeesusta katsomaan tulleista paimenista, joita ei kuitenkaan mainita tekstissä. Lukija, jolla on aiempaa kokemusta kertomuksesta, saattaa tunnistaa hahmot.

5.4.5 Hirvuinen Herodes

Kuvio 25. Viides aukeama.

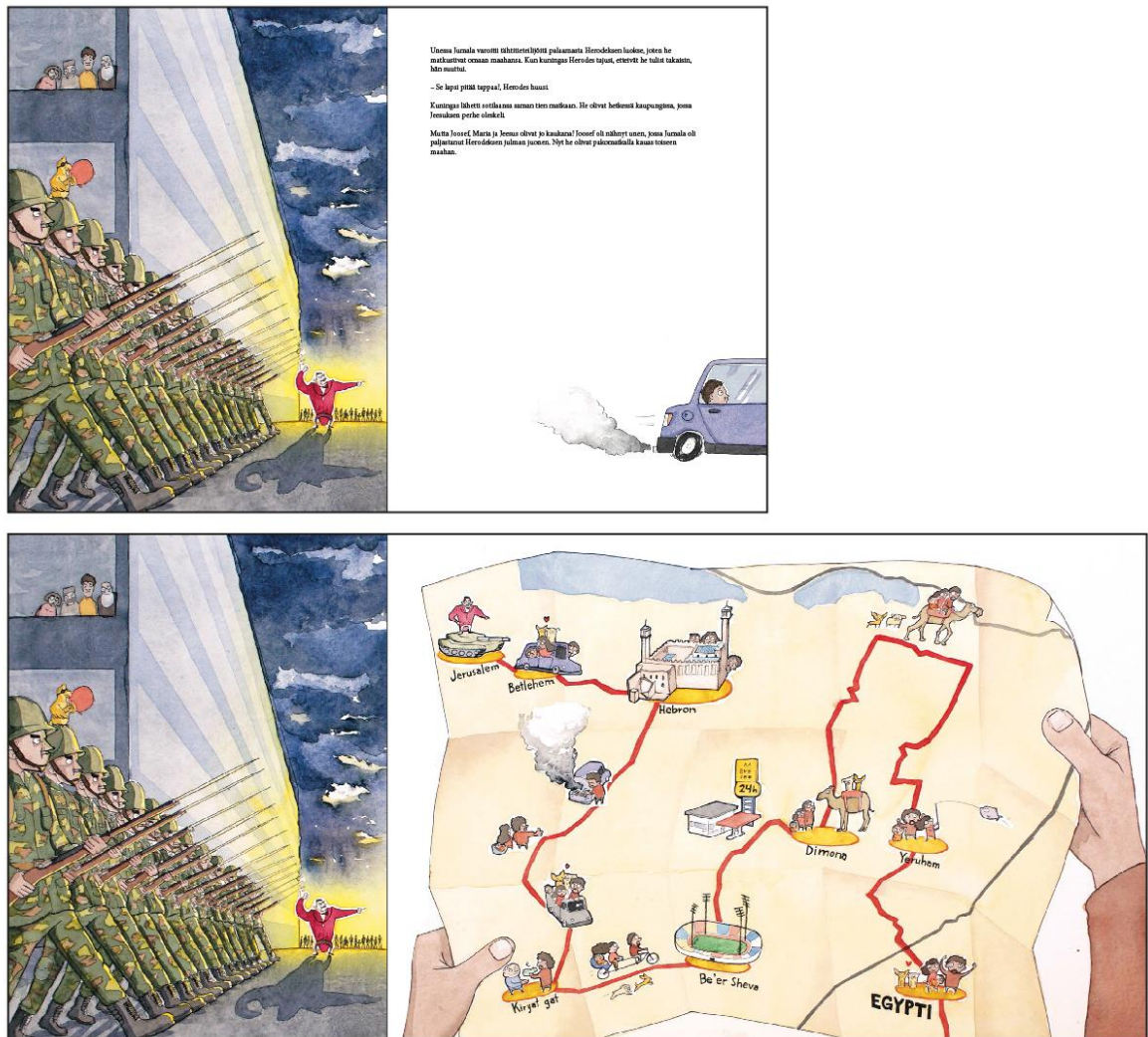
Viides aukeama koostuu kahdesta kuvasta (Kuvio 25). Ennen lisäsivun kääntämistä tekstissä kerrotaan, kuinka tähtitieteilijät ovat tulleet kysymään kuningas Herodekselta uuden kuninkaan syntymästä. Kuvituksessa esitetään tekstistä lyhyt ensimmäinen kohta, jossa Herodes huutaa. Kuvassa on haluttu painottaa Herodeksen suuruutta, vaarallisuutta ja turhamaisuutta. Hänet on kuvattu isona hahmona vasempaan yläkulmaan luomaan jännitettä oikean alareunan pienenä kuvattuihin tieteilijöihin. Syntaktisella tasolla hahmoa on painotettu tämän takin värityksellä, joka erottuu palatsin kultaisesta värimaailmasta. Punainen väri myös suurentaa hahmon koko- ja painovaikutelmaa (Wetzer 2000, 91).

Sivua käännettäessä tilanne muuttuu ja yhtäkkiä tieteilijät ovat kääntyneinä toiseen suuntaan kumartamaan Jeesus-lastaa. Vaikka he ovat kuvassa melkein samalla tavalla rivissä, kerronnassa on hypätty ajallisesti pitkä hyppy, jonka aikana he ovat seuranneet tähteä Jeesuksen luokse. Jännitettä kahden kuvan välille luo sekä niiden värimaailma, sijoittelu että sisältö. Oikeanpuoleinen kuva tavallisesta huoneistosta on melko tunkkainen vastakohtana Herodeksen kultaiselle palatsille. Jeesus on kuvattu pienenä ja viattomana oikeaan alakulmaan, jolloin hänen ja Herodeksen välille syntyy vastakkainasettelu. Herodes näyttääkin siltä, kuin hän olisi samassa kuvassa, vaikka hän ei ole paikalla.

Edellisen aukeaman tapaan kuvassa on osittain riisuttu elementti sen yliluonnollisuudesta. Tekstissä mainitun tähden sijaan kuvassa on tavallinen koristelamppu, mikä ei kuitenkaan sulje pois taivaalla olevaa tähteä, jota vain ei näy.

Kirjan syllepsihahmo eli pieni mopsi-koira elää omaa tarinaansa kehyskertomuksen sisällä, ja tarkkaavainen lukija huomaa sen tapaavan Herodeksen pienen koiran, joka on seurannut tieteilijöitä.

5.4.6 Pakomatka

Kuvio 26. Kuudes aukeama.

Kuudes aukeama koostuu kahdesta kuvasta (Kuvio 26). Ennen lisäsivun kääntämistä aukeaman on tarkoitus luoda jännittävä tunnelma takaa-ajotilanteesta. Jännittävyyteen pyritään muun muassa luomalla jännitettä säännöllisesti rytmitetyn monipäisen sotajoukon ja visuaalisena sivunkääntäjänä toimivan sivun yli karkaan auton välillä, joka näyttää olevan vain metrien päässä kiinniottajista.

Herodes on edelliseen aukeamaan verrattuna kuvattu pienenä, jotta säilytetään aukeamien välinen vaihteleva rytmitys. Samalla hahmon pienuus kuvaa Herodeksen kokemaa nöyryytystä, koska tekstin mukaan tietäjät pettivät hänet eivätkä palanneet takaisin kertomaan Jeesuksen olinpaikkaa. Kuvan syntaktisella tasolla Herodes on sijoitettu kuvan pakopisteen kohdalle, jolloin sotajoukon ja taustalla olevan

talon linjat johtavat katseen kohti hahmoa. Sommittelussa on hyödynnetty jännitetä lukumäärässä ja välimatkassa, joilla Herodes erottuu erillisenä yksikkönä sotilaiden seasta. Herodeksen punainen vaatetus toimii myös vastaväripilkkuna sotajoukon muodostamalle vihreälle massalle.

Mahtipontisen taustan ja marssivien sotilaiden kuvauksessa on nähtävissä intervisuaalinen viittaus kommunistisiin propagandajulisteisiin, minkä luultavasti vain aikuinen lukija tunnistaa. Nikolajevan (2010, 38) mukaan lastenkirjojen intervisuaalisuudella tarkoitetaan kirjan ulkopuolisista kuvista otettujen visuaalisten lainausten käyttämistä ja parodioimista kuvituksessa.

Kun sivua käännetään, paljastuu karttakuva, joka on kuvattu ikään kuin Joosefin perspektiivistä. Kuvan tarkoituksena on kertoa, että päähenkilöiden pakomatka oli pitkä ja täynnä seikkailua. Tekstissä matkasta mainitaan vain: ”Nyt he olivat pakomatalla kauas toiseen maahan.” Kuva laajentaa tekstiä ja kertoo kokonaisen oman tarinan pakomatkasta. Toisaalta kuva on jopa hieman vastakohtainen tekstille ja ironinen esitys, sillä henkilöt näyttävät välillä olevan vain mukavalla perhematkalla, johon kuuluu pyöräilyä, kamelikaravaani ja kalastusta. Vasemman kuvan sotajoukon uhkaavuus luo kuitenkin jännitettä matkustuskuvan näennäisen iloiseen tunnelmaan.

Syntaktisella tasolla vahvana katseen johdattajana toimii punaisella värillä merkitty reitti, jota lukija seuraa lukusuunnan mukaisesti vasemmalta oikealle. Liikettä on saatu aikaan simultaanilla suksessiolla, jossa hahmot on kuvattu moneen kohtaan reitin varrelle. Henkilöiden matka päättyy Egyptiin, mutta reitti näyttää jatkuvan vielä ulos sivun alareunasta toimien samalla sivunkääntäjänä.

5.4.7 Jeesus varttuu

Kuvio 27. Seitsemäs aukeama.

Kirjan viimeinen aukeama koostuu yhdestä kuvasta (Kuvio 27). Aukeaman tekstissä kuvaillaan perheen paluuta takaisin Israeliin, Jeesuksen pienestä pitäen osoittamaa viisautta ja hänen kasvamistaan isoksi. Ennen kuin lisäsivu on käännetty, vasemmalla sivulla esitetään valokuvia Jeesuksesta eri ikäisenä. Lisäsivun alta paljastuu lisää valokuvakehyksiä. Aukeama hyödyntää simultaania suksessiota ja kuva kuvassa -rakennetta. Tärkeimmät kohdat on rajattu kehysten sisälle ja kehyksissä olevat kuvat kertovat Jeesuksen kasvusta ja ajan etenemisestä. Toisaalta aukeama on kehystämätön, mikä kutsuu lukijaa kuvan sisälle katselemaan valokuvia lipaston päällä.

Valokuvakehyksiin verrattavana kehyksenä toimii samankaltaisuutensa ansiosta myös kuvan oikeassa reunassa oleva ovi, josta Jeesus on lähdössä ulos. Ovesta ulos näkyvä tila on muihin kuviin verrattuna tyhjä ja valkoinen. Valokuvien henkilöt ovat kasvot kameraan päin, kun taas ovella Jeesus on kääntymässä selkä lukijaan päin. Näiden keinojen tavoitteena on korostaa kirjan viimeistä lausahdusta, jossa todetaan, että se mitä seuraavaksi tapahtuu, onkin jo toinen tarina. Kuva tarinasta oven kehyksiin luodaan siis vasta, kun henkilö lähtee ovesta ulos. Tarkoituksena on luoda odottava tunnelma kirjasarjan seuraavaa osaa varten, joten periaatteessa kirjan liike ei kokonaan lopu viimeiseen aukeamaan.

Kuvan syntaktisella tasolla katse ohjataan tummien kehysten sisälle käyttämällä ruskeasta lipastosta ja kehyksistä poikkeavia kirkkaita värejä. Lisäksi lipaston vaakasuuntaiset linjat johdattavat katseen ovelle. Valkoinen tila erottaa kehystetyn oven muista kehyksistä.

5.5 Kustantajan palautetta kuvituksista

Kuvitusten valmistuttua lähetin niistä kuvat Uuden Tien kustannuspäällikkö Päivi Häkkiselle. Pyysin häntä tekemään yleisiä havaintoja kuvituksesta sekä arvioimaan, onko yhtenäisyys Yllättävät eväät -kirjan kuvituksen kanssa onnistunut.

Häkkinen (2014) toteaa, että kuvitustyylini on rikastunut ja parantunut entisestään. Tunnistettava tyyli on hänen mukaansa yhä vahvempi. Kuvitus on vielä persoonallisempaa ja rohkeampaa kuin Yllättävät eväät -kirjassa, mikä on hänen mielestään hyvä asia. Raamatunkertomuksen tuonti nykyaikaan on Häkkisen mukaan onnistunutta ja uskottavaa, ja hauskoja yksityiskohtia löytyy edelleen runsaasti.

Ensimmäisellä aukeamalla Häkkinen jäi miettimään, onko lattian värit liian tumma, mutta toteaa sitten tummuuden luovan kontrastia vaaleammille väreille, aivan kuten suunnittelin. Häkkinen myös kommentoi, voisiko joitakin tekstien ilmaisuja muuttaa tuoreemmiksi ja lapsille ymmärrettävämmiksi, niin että ne vastaisivat kuvien nykyaikaista tunnelmaa. Toisaalta hän myös toteaa, että tekstiä ei kannata liikaa muuttaa alkuperäisestä.

Häkkisen mielestä erityisen vaikuttava oli kuva, jossa Herodes käskee sotilaita ottamaan päähenkilöt kiinni. Kuviin on saatu hänen mielestään hyvin laitettua huumoria.

6 YHTEENVETO JA POHDINTA

Ihmeellinen syntymä -kirjan kuvitusprosessi oli haastava mutta aiheena erittäin mielenkiintoinen. Työtä tehdessäni minua motivoi hyvin paljon se, että kirja todellakin kustannettaisiin eivätkä kuvitukset vain jäisi pölyttymään jonnekin hyllylle.

Aloitin hahmojen ja aukeamien pikkukuvien luonnostelun jo hyvässä vaiheessa, mutta originaalien maalauksen vasta maaliskuun alussa, jolloin aikaa opinnäytetyön palauttamiseen oli vain noin puolitoista kuukautta. Tiesin, kuinka hidaskäyttöinen tekniikka akvarellimaalaus on, joten aikamäärä hirvitti. Sain kuitenkin tehtyä kaikki kuvitukset valmiiksi yhdessä kuukaudessa. Prosessiin käytetyn ajan mittaamisesta on hyötyä seuraavia kirjoja suunnitellessa.

Yhtenä tavoitteena ja samalla haasteena oli säilyttää Yllättävät eväät -kirjan kuvituksen olennaisimmat piirteet ja keinot, mutta samalla kehittää kuvitusta laadukkaampaan suuntaan. Mielestäni sain hyvin säilytettyä hahmojen ja kuvitusjäljen tunnistettavan tyylin ja kehitettyä varsinkin kuvarakenteita mielenkiintoisemmiksi, vaihtelevammiksi ja tarinan liikettä ilmaiseviksi. Sain myös pidettyä kuvitustyylin samanlaisena kirjan alusta sen loppuun, kun taas edellisessä kirjassa huomattavaa vaihtelua oli muun muassa kuvitusjäljen laadussa ja hahmojen piirteisissä. Tekstin ja kuvan vuorovaikutuksen tutkimisesta oli mielestäni hyötyä, sillä Ihmeellinen syntymä -kirjaan sain kehitettyä siihen edellistä kirjaa enemmän vaihtelevuutta.

Alussa minulle isona henkilökohtaisena haasteena oli akvarelleilla maalaaminen ja värien käyttö. Jennin vastuulla oli edellisen kirjan värit minun keskittyessäni piirtämiseen ja tussaukseen. Huomasin kuitenkin kehittyväni prosessin aikana värien sekoittamisessa ja väriharmonioiden käyttämisessä.

Valmiita kuvituksia olisi ollut mielenkiintoista päästä testaamaan lapsiryhmillä, mutta aika oli rajallinen eikä opinnäytetyön aiheeseen oleellisesti sopivia testauskysymyksiä hahmottunut.

LÄHTEET

- Alexander, R. 2007. Drawing and painting fantasy landscapes & cityscapes: create your own mythical cities, planets and lost worlds. Mies: Roto Vision SA.
- Brusila, R. 2003. Monenlaisia kuvia: kuvallisen esittämisen kategorioista. Teoksessa: S. Ylimartimo & R. Brusila (toim.) Kuvittaen: käyttökuvan muotoja, merkityksiä ja mahdollisuuksia. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 9–18.
- Cavallius, G. 1977. Bilderbok och bildanalys. Teoksessa: L. Fridell (toim.) Bilden i barnboken. Göteborg: Stegeland's.
- Eco, U. 1979. A Theory of Semiotics. Bloomington: Indiana University Press.
- Fiske, J. 1992. Merkkien kieli: johdatus viestinnän tutkimukseen. Suomentajat Veikko Pietilä, Risto Suikkanen & Timo Uusitupa. Tampere: Vastapaino.
- Goldsmith, E. 1984. Research into Illustration: an Approach and a Review. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hatva, A. 1987. Kuva: hyvä renki, huono isäntä. Porvoo: Oy Urex.
- Hatva, A. 1993. Kuvittaminen. Helsinki: Rakennustieto Oy.
- Heinimaa, E. 2001. Kuvakirjat lapsen ja aikuisen maailmassa. Teoksessa: M. Suojala & M. Karjalainen (toim.) Avaa lastenkirja: johdatus lastenkirjallisuuden lajeihin ja käyttöön. Helsinki: Lasten Keskus, 142–163.
- Huovila, T. 2006. ”Look”: visuaalista viestisi. Helsinki: Inforviestintä Oy.
- Huovinen, A. 2003. Yksi kuva, tuhat sanaa?: satukuvan merkitys lapselle. Teoksessa: S. Ylimartimo & R. Brusila (toim.) Kuvittaen: käyttökuvan muotoja, merkityksiä ja mahdollisuuksia. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 19–29.
- Häkkinen, P. <xxx.xxx@xxx.fi> 16.12.2013. Kustannuspäällikkö. Kustannus Oy Uusi Tie. Sähköpostihaastattelu. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Pekka Kurki. [Viitattu 8.3.2014].
- Häkkinen, P. <xxx.xxx@xxx.fi> 13.4.2014. Kustannuspäällikkö. Kustannus Oy Uusi Tie. Kommentteja kuvituksesta. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Pekka Kurki. [Viitattu 20.4.2014].
- Koukkunen, K. (päätoim.) 2005. Iso sivistyssanakirja. Helsinki: WSOY.

- Kurki, P. & Kurki, J. 2013. Tosson noin pitkä hampurilainen!: Yllättävät eväät - lastenkirjan käyttäjättestaus. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Kulttuurin yksikkö, muotoilun koulutusohjelma, graafinen muotoilu. Syventävä työ.
- Kustannus Oy Uusi Tie. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Ryttylä: Kustannus Oy Uusi Tie. [Viitattu 8.3.2014]. Saatavana: <http://www.uusitie.com/kustannus-oy-uusitie/>
- Laukka, M. 1996. Kuvakirja on kaveri, silta, matka tai sukellus tuntemattomaan. Teoksessa: J. Jokipaltio (toim.) Sadun voimat. Jyväskylä: Maaseudun Sivistysliitto, 61–69.
- Mikkonen, K. 2005. Kuva ja sana: kuvan ja sanan vuorovaikutus kirjallisuudessa, kuvataiteessa ja ikonoteksteissä. Helsinki: Gaudeamus.
- Niemelä, J. 2003. Informatiivinen kuva ja kuvallinen informaatio. Teoksessa: S. Ylimartimo & R. Brusila (toim.) Kuvittaan: käyttökuvan muotoja, merkityksiä ja mahdollisuuksia. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 54–70.
- Nikolajeva, M. 2000. Bilderbokens pusselbitar. Lund: Studentlitteratur.
- Nikolajeva, M. & Scott, C. 2006. How picturebooks work. New York: Routledge.
- Nikolajeva, M. 2010. Interpretative Codes and Implied Readers of Children's Picture Books. Teoksessa: T. Colomer, B. Kümmerling-Meibauer & C. Silva-Díaz (toim.) New Directions in Picturebook Research. New York: Routledge.
- Oja, O. 1957. Piirtämisen taito. 8. p. Helsinki: WSOY.
- Partanen, Juha. 18.3.2012. Hermeneutiikka ja eksegeesi - mitäs ne nyt olikaan? [Verkkosivu]. [Viitattu 4.3.2014]. Saatavana: <http://jullepartanen.blogspot.fi/2012/03/hermeneutiikka-mitas-se-nyt-olikaan.html>
- Peirce, C. S. 1960. Collected works I-II. Cambridge: Mass.
- Rhedin, U. 1992. Bilderboken på väg mot en teori. Stockholm: Alfabeta bokförlag AB.
- Seppänen, J. 2002. Katseen voima: kohti visuaalista lukutaitoa. Tampere: Vastapaino.
- Wetzer, H. 2000. Värivaaka. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Yarbus, A.L. 1967. Eye movements and vision. New York: Plenum Press.

Ylimartimo, S. 1998. Auringosta itään, kuusta länteen: Kay Nielsenin kuvitustaide ja mahdollisen maailman kuvittamisen keinot. Rovaniemi: Pohjolan painotuote.

Zuck, Roy B. 1991. Basic Bible Interpretation. SP Publications.

LIITTEET

LIITE 1 Ihmeellinen syntymä -kirjan teksti

Aukeama 1:

Maalaistalossa, pikkuruisen Nasaretin kaupungin laitamilla, oli käynnissä suursiivous. Maria odotti vanhempiensa luo kylään poikaystävänsä Joosefia, jonka kanssa hän oli kihloissa. Yhtäkkiä ovelta seiso i mies.

– Hei Maria, Jumala on siunannut sinua ja on kanssasi!

Maria säikähti ja tajusi, ettei vieras ollutkaan mies vaan enkeli!

– Älä pelkää, Maria. Sinä tulet pian raskaaksi ja saat pojan. Anna hänen nimekseen Jeesus. Sinuun tulee Pyhä Henki ja Jumalan voima valtaa sinut. Siksi Jeesus on Jumalan Poika. Jumala tekee hänestä suuren kuninkaan, jonka valtakunta on ikuinen, sanoi enkeli.

– Ta-ta-tapahtukoon niin kuin kerroit, Maria änkytti.

Silloin enkeli katosi näkyvistä.

Aukeama 2:

Muutamia päiviä myöhemmin Joosef makoili kotonaan sängyllä. Uni ei meinannut millään tulla, sillä hän oli juuri kuullut hurjan uutisen Mariasta. Tarina kuulosti aivan älyttömältä! Monen tunnin mietiskelyn jälkeen Joosef viimein nukahti.

Hän näki hämmästyttävän unen. Siinä kirkas enkeli seiso i hänen vieressään. Enkeli kertoi Joosefille mitä Marialle oli tapahtunut. Herättyään Joosef ei enää pelännyt eikä epäillyt, vaan uskoi enkelin sanat. Pian jo vietettiin Marian ja Joosefin häitä.

Aukeama 3:

Ennen Jeesuksen syntymää heidän piti lähteä Beetlehemin kaupunkiin järjestelemään raha-asioita. Matka tuntui pitkältä, varsinkin Mariasta, jonka mahaa välillä vähän nipisteli.

– Nyt se taitaa tapahtua, kuiskutti Maria Joosefille juuri kun he olivat saaneet raha-asiat hoidettua.

Kiireen vilkkaa parivaljakko lähti etsimään paikkaa, jossa Maria voisi synnyttää. Et-sintä tuntui toivottomalta.

– Äh, miten voi olla mahdollista, että juuri nyt sairaala ja kaikki majapaikat ovat aivan täynnä! Ethän sinä nyt tänne ulos voi synnyttää!, Joosef huohotti.

Aukeama 4:

– Tulkaa tänne sisälle! Pian!, huudahti mies pienen hökkelinsä ovelta. Hän oli kuullut Joosefin valituksen, ja tajusi mitä oli tapahtumassa. Kun Maria ja Joosef pääsivät sisälle taloon, he huomasivat monien silmäparien tuijottavan heitä. Rakennus olikin täynnä eläimiä! Ja haju oli sen mukainen.

– No, ei meillä ole valinnanvaraa, Joosef mutisi. Sinne, olkien ja heinien keskelle syntyi Jumalan Poika.

Aukeama 5:

Jeesuksen syntymästä oli mennyt jo jonkin aikaa, kun lähellä olevassa Jerusalemin linnassa kaikui kammottava karjunta.

–Vai on kuningas syntynyt! Minähän se kuningas olen, suuri ja hirmuinen Herodes!, vaahtosi Herodes silmät punaisina.

Kaukaa tulleet tähtitieteilijät olivat juuri kysyneet, tietäisikö hän missä äsken syntynyt kuningas oli. He olivat nähneet tähden, joka oli taivaalla merkinä Jeesuksen syntymästä.

Kuningas Herodes punoi salaa kieron suunnitelman, jolla hän pääsisi Jeesuksesta eroon.

– Kun löydätte vauvan, niin kertokaa siitä minulle. Minäkin haluan tulla kumartamaan häntä, Herodes sanoi ja lähetti tieteilijät Jeesuksen luokse. He eivät aavistaneet, että Herodes valehteli. Hän ei kumartaisi ketään!

Tähti johdatti tieteilijöitä koko matkan ja pysähtyi talon ylle. He kirmasivat sisälle. Maria ja Joosef tuijottivat yllättyneinä eksoottisen näköisiä vieraita, jotka heittäytyivät Jeesuksen eteen lahjojensa kanssa.

Aukeama 6:

Unessa Jumala varoitti tähtitieteilijöitä palaamasta Herodeksen luokse, joten he matkustivat omaan maahansa. Kun kuningas Herodes tajusi, etteivät he tulisi takaisin, hän suuttui.

– Se lapsi pitää tappaa!, Herodes huusi.

Kuningas lähetti sotilaansa saman tien matkaan. He olivat hetkessä kaupungissa, jossa Jeesuksen perhe oleskeli.

Mutta Joosef, Maria ja Jeesus olivat jo kaukana! Joosef oli nähnyt unen, jossa Jumala oli paljastanut Herodeksen julman juonen. Nyt he olivat pakomatalla kauas toiseen maahan.

Aukeama 7:

Kun vaara oli ohi, perhe palasi Nasaretiin, jossa Maria ja Joosef olivat asuneet ennen Jeesuksen syntymää. Jo pienestä asti Jeesus hämmästytti vanhempiaan erityisellä viisaudella. Jeesus ymmärsi, että Jumala oli hänen isänsä. Hän sai kasvaa isoksi mieheksi sukulaistensa ympäröimänä ja Jumalan rakastamana.

Kun Jeesus oli täyttänyt 30 vuotta, hän aloitti tehtävänsä, jota varten oli syntynyt maailmaan.

Mutta se onkin jo toinen tarina.